

Povezanost religioznosti, impulzivnosti i konzumacije alkohola

Kovačević, Anđela

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:912634>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-30**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru
Odjel za psihologiju
Sveučilišni prijediplomski studij
Psihologija

Andela Kovačević

Povezanost religioznosti, impulzivnosti i konzumacije alkohola

Završni rad

Zadar, 2024.

Sveučilište u Zadru
Odjel za psihologiju
Sveučilišni prijediplomski studij
Psihologija

Povezanost religioznosti, impulzivnosti i konzumacije alkohola

Završni rad

Student/ica:
Anđela Kovačević

Mentor/ica:
doc. dr. sc. Matilda Nikolić Ivanišević

Zadar, 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Andela Kovačević**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Povezanost religioznosti, impulzivnosti i konzumacije alkohola** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 17. rujna 2024.

Sadržaj

SAŽETAK.....	1
SUMMARY	2
UVOD.....	3
Konzumacija alkohola	3
Razlike u konzumaciji alkohola između muškaraca i žena.....	4
Alkohol i impulzivnost	5
Razlike u impulzivnosti između muškaraca i žena	7
Alkohol i religioznost	7
Razlike u religioznosti između muškaraca i žena	9
Polazište i motivacije za istraživanje	10
CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE	11
Cilj	11
Problemi.....	11
Hipoteze	11
METODOLOGIJA	12
Sudionici	12
Mjerni instrumenti	13
Sociodemografski upitnik	13
Upitnik za identifikaciju poremećaja alkohola (AUDIT)	13
Upitnik religioznosti.....	14
Barratova skalu impulzivnosti (BIS-11)	14
Postupak.....	15
REZULTATI	16
RASPRAVA.....	21
ZAKLJUČCI	27
LITERATURA	28

SAŽETAK

Konzumacija alkohola predstavlja brzorastući javnozdravstveni problem, a studentska populacija predstavlja posebno rizičnu skupinu zbog brojnih promjena koje taj period života nosi. Rezultati dosadašnjih istraživanja su upućivali na kompleksne obrasce i metodološke probleme u koncepciji konstrukata impulzivnosti i religioznosti u odnosu sa konzumacijom alkohola, stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati odnos religioznosti, impulzivnosti i konzumacije alkohola kod studenata Republike Hrvatske te Bosne i Hercegovine kao i razlike između muškaraca i žena u navedenim konstruktima. U istraživanju je sudjelovalo 923 sudionika prosječne dobi 22 godine, 738 studentica i 185 studenata. U istraživanju je korišten sociodemografski upitnik, Barrattova skala impulzivnosti (BIS-11) (Patton i sur.,1995), Upitnik religioznosti (Ljubotina, 2004) i Upitnik za identifikaciju poremećaja alkohola (AUDIT) (Babor i sur., 2001). Obrada rezultata je pokazala su studenti postigli više rezultate na AUDIT-u u odnosu na studentice te da nisu utvrđene statistički značajne razlike između studenata i studentica u religioznosti (ukupnoj i pojedinih dimenzija) te u ukupnoj impulzivnosti, kao ni na subskalama Neplanirajuća impulzivnost i Nestabilna pažnja dok su studenti postigli više rezultate na subskali Motoričke impulzivnosti u odnosu na studentice. Nadalje, utvrđena je statistički značajna niska negativna korelacija između religioznosti i impulzivnosti te je ujedno utvrđeno da i impulzivnost i religioznost značajno doprinose postotku objašnjene varijance konzumacije alkohola, na način da je veća konzumacija alkohola povezana s većom impulzivnosti i manjom razinom religioznosti.

Ključne riječi: studenti, impulzivnost, religioznost, konzumacija alkohola

Relationship between religiousness, impulsivity and alcohol consumption

SUMMARY

Alcohol consumption is a rapidly growing public health problem, and the population of university students is a particularly risky group due to the numerous changes that this period of life brings. The results of previous research pointed out the complex patterns and methodological problems in the conception of the constructs of impulsivity and religiousness in relation to alcohol consumption. Therefore, the aim of this research was to examine the relationship between religiousness, impulsivity and alcohol consumption among students in the Republic of Croatia and Bosnia and Herzegovina, as well as gender differences in the mentioned constructs. The study included 923 participants, 738 females and 185 males. Instruments used in this research were Sociodemographic questionnaire, Barratt Impulsivity Scale (BIS-11) (Patton et al., 1995), Religiosity Questionnaire (Ljubotina, 2004) and the Alcohol disorder identification questionnaire (AUDIT) (Babor et al., 2001). The analysis of the results suggest that male students showed higher results on AUDIT compared to female students and that no statistically significant differences were found between male and female students in regard to religiousness (total and individual dimensions) and in total impulsivity, as well as in the subscales Unplanning Impulsivity and Unstable attention, while at the same time male students scored higher on the Motor Impulsivity subscale compared to female students. Furthermore, a statistically significant low negative correlation was found between students' religiousness and impulsivity, and results also showed that impulsivity and religiousness together contribute to the percentage of explained variance in alcohol consumption. This implies that higher alcohol consumption is associated with higher impulsivity and lower level of religiosity

Key words: students, impulsivity, religiousness, alcohol consumption

UVOD

Konsumacija alkohola

Konsumacija alkohola često je obilježena gubitkom kontrole pri ograničavanju unosa alkoholnih pića ili negativnim emocionalnim stanjem prilikom uskraćivanja unosa istog. Međutim, definiranje konzumacije alkohola je kompleksan zadatak jer definicije ovise o okviru unutar kojeg se definiraju (od društvenih do dijagnostičkih) (Koob, 2013). Abbey i suradnici (1993) su pregledom literature istaknuli dva glavna motiva koja dovode do upuštanja u konzumaciju alkohola, a radi se o pijenju alkohola radi negativnog potkrepljenja, odnosno kako bi došlo do reduciranja stresa i neugodnih emocija i konzumaciji alkohola uvjetovanoj društvenim utjecajima, pijenju alkohola radi pozitivnog potkrepljenja. LaBrie i suradnici (2007) navode da je među studentima kao motiv za konzumaciju alkohola najčešće navođen društveni utjecaj. Pretjerana konzumacija alkohola sve je češća među mladima, a posebice onima koji krenu akademskim putem (Hingson i sur., 2012). Navedeno nije iznenađujuće s obzirom da fakultet nudi brojne prilike za društvena okupljanja, za istraživanje različitih aspekata socijalnog života, a navedenom pridonosi i činjenica da se pijenje alkohola promatra kroz prizmu društveno prihvatljivog ponašanja (Rkman i sur., 2017). Međutim, pretjerana konzumacija alkohola može predstavljati velik problem jer dovodi do brojnih, za zdravlje štetnih, posljedica poput raka, dijabetesa, kardiovaskularnih bolesti, bolesti jetre i gušterače (Rehm, 2011). Osim štetnog utjecaja na fizičko zdravstveno stanje, konzumacija alkohola može narušiti i obiteljske odnose, dovesti do problema na radnom mjestu kao i financijskih poteškoća, a nisu rijetki ni problemi sa zakonom (Casswell i Thamarangsi, 2009). Dakle, s obzirom na navedeno, može se zaključiti da konzumacija alkohola postaje rastući problem među mladima i veliki javnozdravstveni problem, a u prilog tome govore i podaci dobiveni u europskom istraživanju o alkoholu (RARHA SEAS, 2015) u kojem je sudjelovalo 19 zemalja. Uzorak u Hrvatskoj je činilo 1500 sudionika u dobi od 18 do 64 godine, a rezultati su pokazali da je 78.1 % sudionika izjavilo da je konzumiralo alkoholna pića u posljednjih 12 mjeseci (najviše u dobi od 18 do 34 godine). Svjetska zdravstvena organizacija (2022) navodi da se 13,5% smrtnih slučajeva kod mladih ljudi (od 20 do 39 godina) može pripisati konzumaciji alkohola. Istraživanje Glavak i suradnika (2012) provedeno na uzorku sudionika u dobi od 15 do 64 godine pokazalo je da je 38% sudionika (podaci dobiveni na cijelom uzorku) konzumiralo alkohol jednom mjesečno ili rjeđe, a među mlađim odraslima (dobi između 15 i 34 godine) 37,2% sudionika konzumiralo

je alkohol jednom mjesečno ili rjeđe. Istraživanje Arambašića i suradnika (2014), provedeno na uzorku studenata Sveučilišta u Osijeku, pokazalo je kako je 93.2 % sudionika barem jednom u životu konzumiralo alkohol, a rezultat na AUDIT (Alcohol Use Disorders Identification Test) upitniku, kojim se mjeri frekvencija i količina konzumacije, ovisnost te negativne posljedice konzumacije (Babor i sur., 2001), kod 45.8 % studenata je upućivao na pretjeranu konzumaciju. Navedeno dodatno ide u prilog činjenici da je pijenje alkohola među mladima rastući javnozdravstveni problem. Kad govorimo o mladima, posebnu pozornost treba usmjeriti na studente jer dolazak na fakultet predstavlja novu socijalnu okolinu i često podrazumjeva preseljenje iz roditeljskog okrilja te sa sobom nosi nove razvojne zadatke koji uključuju stvaranje novih socijalnih mreža što zahtjeva odgovarajuću podršku okoline (Jerković, 2015; Osgood i sur., 2010). Međutim, integracija mladih u novu društvenu strukturu dovodi do korištenja slobodnog vremena za izlaske i razonodu, koja je nerijetko praćena mogućnostima konzumacije alkohola (Ilišin i sur., 2013; Jerković, 2015; Karam i sur., 2000). Sukladno svemu navedenom, veliki korpus istraživanja je usmjeren na otkrivanje rizičnih i zaštitnih faktora konzumacije alkohola jer je potonje neophodno za razvijanje uspješnih preventivskih i intervencijskih programa kao i za bolje razumijevanje obrazaca pijenja alkohola.

Razlike u konzumaciji alkohola između muškaraca i žena

U brojnim istraživanjima, razlike između muškaraca i žena u konzumaciji alkohola su snažno stabilne i rezultati potonjeg su konzistentni - muškarci i žene se razlikuju u konzumaciji alkohola (Wilsnack i sur., 2000). Biološke razlike između muškaraca i žena pridonose različitom utjecaju alkohola na muškarce i žene. Naime, ista količina konzumiranog alkohola tijekom istog vremenskog perioda dovodi do veće razine alkohola u krvi žena u odnosu na muškarce (Graham i sur., 1998). Navedeno se objašnjava manjim volumenom vode u krvi kod žena što vodi bržoj distribuciji i metabolizmu alkohola (Ely i sur., 1999). Slutske i suradnici (2004) su proveli istraživanje na populacijskom uzorku mladih odraslih ženskih blizanaca te su rezultati pokazali da su žene - studentice konzumirale veću količinu alkohola u odnosu na svoje vršnjakinje koje nisu bile studentice, ali rezultati nisu pokazali da je vjerojatnije da će im se dijagnosticirati poremećaj upotrebe alkohola. Žene su manje podložne razvijanju poremećaja uzimanja alkohola, međutim progresija od

prvog doticaja s alkoholnim sredstvima do razvijanja ovisnosti je brža kod žena što se naziva teleskop fenomen (Lisansky, 1957; Nolen-Hoeksema i Hilt, 2006). Nolen-Hoeksema i Hilt (2006) navode da su muškarci skloniji manifestaciji rizičnih čimbenika za pijenje alkohola poput smanjene razine percipiranosti društvenih sankcija i očekivanja pozitivnih potkrepljenja. S obzirom na navedeno razlike između muškaraca i žena u konzumaciji alkohola treba promatrati kroz prizmu jače i dosljednije povezanosti faktora rizika s uporabom alkohola kod muškog spola (Nolen-Hoeksema i Hilt, 2006). Muškarci su općenito češći i brojniji u upuštanju u ponašanja povezana s alkoholom u skoro svim kategorijama poput prevalencije, učestalosti pijenja i prekomjernog unosa alkohola, kao i zlouporabe i ovisnosti o alkoholnim pićima (Capraro, 2000). Konzumacija alkohola je povijesno-kulturalno gledajući znak muškosti te općenito pijenje alkoholnih pića povećava percipirani osjećaj maskuliniteta dok veća količina proporcionalno korespondira većem stupnju muškosti (Lemle i Mishkind, 1989). Wilsnack i suradnici (2005) navode četiri kategorije unutar sociokulturalnog objašnjenja razlika u konzumaciji alkohola između žena i muškaraca: moć, seksualno ponašanje, odgovornost i riskiranje. Međutim, promjene u društvenim obrascima i socijalnim pravilima za žene dovode do ograničenosti korištenja sociokulturalnih objašnjenja kao i do smanjivanja razlika između muškaraca i žena u konzumaciji alkohola (Wilsnack i sur., 2000). U zemljama u kojima je upotreba alkohola u porastu, javlja se obrazac ranijeg početka konzumacije alkohola kao i ranijeg razvitka ovisnosti kod oba spola u odnosu na ranije generacije (Altintoprak i sur., 2008). Rezultati istraživanja Keyesa i suradnika (2008) pokazuju smanjivanje razlika između muškaraca i žena u prevalenciji zlouporabe i ovisnosti o alkoholu, prekomjernog pijenja i količine popijenog pića.

Alkohol i impulzivnost

S obzirom na nužnost kompozicije programa vezanih za smanjenje konzumacije alkohola među mladima provedena su broja istraživanja u svrhu identificiranja faktora povezanih s pijenjem alkoholnih pića. Jedan od rizičnih faktora predstavlja impulzivnost koja se definira kao sklonost pojedinca da brzo djeluje na neki poticaj ne razmišljajući o posljedicama (Petz, 2005). Iako se veliki broj istraživanja bavio impulzivnošću kao rizičnim faktorom konzumacije alkohola (Acton, 2003; Cyders i sur., 2009; Dick i sur., 2010; Henges i Marcziński, 2012; Herman i Duka, 2019) rezultati raznih studija variraju s obzirom na

veličinu povezanosti što se može pripisati različitim operacionalizacijama impulzivnosti kao konstrukta (Coskunpinar i sur., 2013; Smith i sur., 2007). Dakle, impulzivnost predstavlja višedimenzionalni konstrukt pa su tako Whiteside i Lynam (2001) eksplorativnom analizom faktora iz postojećih mjera impulzivnosti identificirali četiri aspekta osobnosti povezana s impulzivnim ponašanjem: hitnost (sklonost brzopletom djelovanju kao odgovor na snažne negativne emocije), nedostatak predumišljaja (djelovanje bez razmišljanja), nedostatak ustrajnosti (sklonost nedovršavanju zadataka) i traženje osjećaja/senzacije (sklonost obrascu ponašanja koje uključuje isprobavanje novih i uzbudljivih aktivnosti). Hitnost koju su identificirali Whiteside i Lynam (2001) se odnosi na negativnu hitnost, a Cyders i suradnici (2007) navode da postoji i pozitivna emocionalna varijanta hitnosti, odnosno da sklonost brzopletom djelovanju kao odgovor na ekstremne emocije može ići u dva smjera, tj. kao odgovor na ekstremno pozitivne i ekstremno negativne emocije. Navedeni model impulzivnosti je jedan od najčešće korištenih, a uz njega se često koristi i Barrattov model impulzivnosti (Barratt, 1985) prema kojem tri faktora predstavljaju ključnu srž impulzivnosti: povećana motorna aktivacija (djelovanje na poticaj i ustrajnost), smanjena pažnja (sposobnost usmjeravanja na zadatak i kognitivna nestabilnost) i smanjeno planiranje (samokontrola i kognitivna složenost) (Patton i sur., 1995). Eysenck i Eysenck (1977) su rastavili impulzivnost u širem smislu na četiri specifična faktora: užu impulzivnost, rizičnost, neplaniranje i živahnost. Cilj istraživanja Curcioa i Georga (2011) bio je utvrditi jesu li traženje doživljaja (senzacija), te pozitivna i negativna hitnost prediktori korištenja i problema s alkoholom i posreduju li u tim odnosima određeni motivi pijenja. Rezultati su pokazali da je traženje senzacije značajan prediktor čestine i količine pijenja alkohola (putem motiva za poboljšanje), a negativna i pozitivna hitnost prediktori problema povezanih s alkoholom. Stautz i Cooper (2013) ističu da se povezanost viših razina impulzivnosti i veće sklonosti konzumaciji alkohola treba promatrati iz perspektive recipročnog procesa u kojem viša impulzivnost vodi većoj vjerojatnosti povećane konzumacije alkohola, a impulzivnost se dodatno pogoršava zbog neurobioloških promjena koje su posljedice konzumacije alkohola. Shin i suradnici (2012) su istraživali ulogu četiri faktora impulzivnosti (hitnost, nedostatak predumišljaja, nedostatak ustrajnosti i traženje senzacije) u pojavi ponašanja povezanih s alkoholom (konzumacija alkohola, prekomjerno pijenje, problemi i poremećaji vezani uz alkohol). Dobiveni rezultati upućuju na povezanost hitnosti i traženja senzacije sa sve četiri varijable upotrebe alkohola, te nepovezanost nedostatka ustrajnosti s bilo kojim konstruktom upotrebe alkohola. LaBrie i suradnici (2014) su utvrdili da impulzivnost predviđa konzumaciju alkohola među studentima, na način da je traženje senzacije pozitivno

povezano s upotrebom alkohola, a pozitivna i negativna hitnost s većim posljedicama upuštanja u ponašanja povezana s konzumacijom alkohola. Nalazi nekoliko istraživanja (Carlson i Johnson, 2012; Cyders i Smith, 2007) sugeriraju da je odnos impulzivnosti i ponašanja povezanih s alkoholom posredovan uvjerenjem osobe o utjecaju alkohola na vlastite emocije i ponašanja.

Razlike u impulzivnosti između muškaraca i žena

Stoltenberg i suradnici (2008) koristili su dvije mjere impulzivnosti (samoprocjena i bihevioralna mjera) kako bi dobili bolji uvid u razumijevanje odnosa između spola, impulzivnosti i zdravstveno rizičnog ponašanja. Nalazi istraživanja pokazuju da muškarci postižu više rezultate na ljestvicama samoprocjene impulzivnosti te da je impulzivnost (mjerena Barrattovom ljestvicom impulzivnosti) posredovala u povezanosti između spola i rizika od problema s alkoholom. Stoltenberg i suradnici (2008) također navode da su više razine motoričke impulzivnosti kod muškaraca potencijalno odgovorne za razliku između muškaraca i žena u pogledu rizika od alkoholnih tendencija. Teorija kontrole moći Hagana i suradnika (1987; 1988; prema Chapple i Johnson, 2007) nudi objašnjenje za razlike između muškaraca i žena u impulzivnosti iz socijalizacijske perspektive. Naime, prilikom odgajanja i odrastanja dječake se potiče na rizik te je ujedno i manji nadzor nad njihovim ponašanjem u odnosu na djevojčice što posljedično vodi izraženijoj impulzivnosti. Također, muškarci često promatraju impulzivnost u svjetlu komponente svog maskulinog identiteta (Chapple i Johnson, 2007). Weinstein i Dannon (2015) upozoravaju da razlike između muškaraca i žena u impulzivnosti postoje, ali da su te razlike izraženije u djetinjstvu te da su podložne maturacijskim, neurofarmakološkim i hormonskim promjenama.

Alkohol i religioznost

Sljedeći faktor kojemu je posvećena pažnja, u kontekstu proučavanja konzumacije alkohola, je zaštitne prirode i odnosi se na religioznost. Religioznost možemo povezati s raznim dimenzijama zdravstvenih, ponašajnih i socijalnih ishoda (McCullough i Willoughby, 2009). Jedan od problema koji se javljao prilikom adekvatnog tumačenja odnosa između religioznosti i konzumacije alkohola je operacionalizacija, odnosno često se ispitala vjerska pripadnost dok je duhovnost bila zanemarena (Mullen i sur., 1986; Bock i

sur., 1987). Međutim, danas postoji konsenzus o tome da je religioznost multidimenzionalni konstrukt kojeg tako i treba tretirati u istraživanjima. Jedna od najčešće citiranih koncepcija religioznosti kao višedimenzionalnog konstrukta je predložena od strane američkih sociologa Glocka i Starka (1962; prema Ćorić, 1998). Prema njima pet glavnih dimenzija religije su : ideološka dimenzija (vjerovanje), prakticiranje rituala (obredna uključenost), religiozna iskustva (mistična iskustva, preobraćenje), intelektualna dimenzija (sadržaj vjere) i značenje vjere za život. Druga, također jako utjecajna, podjela religioznosti je Allportova (1950; prema Tiliopoulos i sur., 2007) prema kojoj postoji ekstrinzična i intrinzična religioznost. Intrinzična orijentacija predstavlja zrele religiozne osjećaje koji predstavljaju temelj života dok ekstrinzična orijentacija odgovara nezreloj putanji koja vjeru prakticira u kontekstu sredstva pogodnosti za vlastite ciljeve. Međutim sažetost navedenog modela je naišla na kritiku što je dovelo do dodavanja treće dimenzije i razvoja trodimenzionalnog modela prema kojem je dimenzija ekstrinzične orijentacije razdvojena na dvije komponente ekstrinzično-osobna (osobno usmjerena) i ekstrinzično-socijalna (društveno usmjerena) orijentacija (Gorsuch i McPherson, 1989; Kirkpatrick i Hood, 1990). Rezultati istraživanja Patock-Peckhama i suradnika (1998) pokazali su da intrinzična religioznost predstavlja bolji prediktor konzumacije alkohola. Prema preglednom radu Rewa i Wonga (2006) religioznost je imala pozitivni utjecaj na zdravstveno ponašanje kao i smanjenu konzumaciju alkohola u 84% pregledanih studija. Porche i suradnici (2015) u svom istraživanju navode da osobe koje naprave osobni izbor da se uključe u religiozne aktivnosti imaju veću vjerojatnost da će doći do internalizacije zdravog ponašanja i donošenja odluka u situacijama potencijalnog rizičnog ponašanja u koje spada konzumacija alkohola. Dakle, negativna povezanost konzumacije alkohola i religioznosti je možda povezana i sa većom zabrinutosti za zdravlje (Porche i sur., 2015; Rew i Wong, 2006) ili pak većim stupnjem samokontrole (Desmond i sur., 2013). Istraživanje DeWalla i suradnika (2014) je pokazalo da viša frekvencija prakticiranja molitve uspješno predviđa manju konzumaciju alkohola sljedećih dana te da je odnos religioznosti i manje upotrebe alkohola posredovan samokontrolom, odnosno da osobe višeg stupnja religioznosti ujedno imaju i veću samokontrolu što vodi manjoj konzumaciji alkohola. Patock-Peckham i suradnici (1998) navode da religijske norme igraju veću ulogu u objašnjenju zaštitne prirode religioznosti u konzumaciji alkohola u odnosu na religijsku pripadnost. Istraživanje Poulsona i suradnika (1998) je pokazalo da studentice snažnih vjerskih uvjerenja piju manje, dok takva povezanost nije utvrđena kod muškaraca. Rezultati istraživanja Granta i suradnika (2023) su pokazali da studenti koji postižu veće rezultate na organizacijskoj ili intrinzičnoj dimenziji religioznosti ujedno pokazuju niže

razine impulzivnosti, veće samopoštovanje i manju vjerojatnost postojanja problema s alkoholom.

Razlike u religioznosti između muškaraca i žena

Istraživanja sugeriraju da razlike između muškaraca i žena u stupnju religioznosti postoje te da idu u korist žena, odnosno da su žene religioznije od muškaraca. Postoji veliki opus teorija koje nude objašnjenje za navedene razlike, a jedna od najvjerojatnijih je teorija socijalizacije rodnih uloga koja se temelji na razlikama u društvenim iskustvima muškaraca i žena (Francis, 1997). Nelsen i Potvin (1981) navode da je rana socijalizacija muškaraca i žena (interakcija s roditeljima) više usmjerena prema religioznosti kod djevojčica što vodi različitim socijalizacijskim iskustvima i stupnju izraženosti religioznosti. Miller i Stark (2002) pregledom literature ističu da se pripadnice ženskog spola odgajaju na način koji sugerira pasivnost i njegu što predstavlja karakteristike koje su povezane sa višim razinama religioznosti. Međutim, iako je ova teorija predstavljala obećavajuće temelje za objašnjenje razlika između muškarca i žena u domeni religioznosti, danas je ipak narušena zbog razvitka novih društvenih trendova jednakog tretiranja oba spola prilikom odgoja (Francis, 1997). Također, detaljno istraživanje Millera i Starka (2002) je pokazalo da objašnjenja temeljena na socijalizacijskim procesima nisu podržana. Naime, prema navedenom istraživanju rezultati podržavaju hipotezu temeljenu na preferenciji rizika. Prema teoriji sklonosti riziku nereligiozno ponašanje više obuhvaća preuzimanje rizika dok je religiozno ponašanje sklonije biti praćeno averzijom prema riziku, dakle pojedinci se razlikuju u spremnosti izvođenja rizičnih ponašanja s tim da su muškarci skloniji upuštanju u visokorizična ponašanja te samim tim i manjem stupnju religioznosti (Miller i Hoffmann, 1995). Nadalje, razlike između muškaraca i žena u sklonosti riziku se potencijalno temelje na tjelesnim razlikama (veća mišićna masa i brže vrijeme reakcija kod muškaraca) (Schneider i Morris, 1991) ili pak na sociološkim tumačenjima prema kojima se rizično ponašanje više nagrađuje kod muškaraca te je ujedno i promatrano kao više maskulino (Veevers i Gee, 1986). Međutim kada govorimo o razlikama između muškaraca i žena u stupnju izraženosti religioznosti u obzir treba uzeti multidimenzionalnu prirodu religioznosti. Sullins (2006) razlikuje afektivnu (čestina molitve, osobna blizina Boga i samoprocjena religioznosti) i aktivnu (organizacijsko djelovanje u crkvenim službama kao i pohađanje crkvenih aktivnosti

) religioznost te navodi da se razlika između muškaraca i žena očituje samo u afektivnoj dimenziji (žene se više izražavaju putem afektivne religioznosti).

Polazište i motivacije za istraživanje

Priroda procesa prelaska na fakultet kao i općenito tog perioda života je izazovna i kompleksna zbog brojnih zadataka, pitanja i izazova koje sa sobom nosi. Naime, dolazak na fakultet, preseljenje i općenito studentski život je obilježeno stvaranjem novih socijalnih mreža i potrebe za integracijom u društvenu strukturu što vodi kretanju mladih u socijalnim krugovima i prilikama koje su nerijetko obilježene mogućnostima konzumacije alkohola (Ilišin i sur., 2013; Jerković, 2015; Karam i sur., 2000). S obzirom na navedene statističke podatke o konzumaciji alkohola među mladima u periodu predodraslosti i odrasle dobi nije iznenađujuće da konzumacija alkohola postaje sve veći javnozdravstveni problem, a rizik od zlouporabe i ovisnosti od alkohola sve izraženiji (Glavak i sur., 2012 ; RARHA SEAS, 2015). Dakle, nužnost za razvojem adekvatnih preventivskih i intervencijskih programa i strategija zahtjeva sve veći broj istraživanja temeljenih na otkrivanju zaštitnih i rizičnih čimbenika vezanih uz konzumaciju alkohola. Iako postoji velik korpus istraživanja ove tematike, dosta ih ima nezaobilazne probleme u vezi s operacionalizacijom konstrukata impulzivnosti i religioznosti, a isto tako, s obzirom na brojne društvene promjene u otvorenosti i rodnoj tipizaciji u društvu, noviji uvid u odnos impulzivnosti kao rizičnog i religioznosti kao zaštitnog faktora predstavljao bi bitan doprinos već postojećem okviru istraživanja. S obzirom na porast popularnosti konzumacije alkohola među studentima (Rkman i sur., 2017), istraživanje odnosa navedenih konstrukata sa konzumacijom alkohola među studentskom populacijom Hrvatske i Bosne i Hercegovine moglo bi donijeti korisne rezultate za pružanje adekvatne pomoći kao i kreiranje novih programa, te bi ujedno rezultati mogli doprinijeti razrješenju pitanja stvaranja odvojenih programa za muškarca i žene. Zaključno, motivacija za provedbu ovog istraživanja se ogleda u provjeri rezultata nalaza prijašnjih istraživanja na studentskoj populaciji Hrvatske i Bosne i Hercegovine kao i u doprinosu već postojećem korpusu istraživanja o odnosu impulzivnosti, religioznosti i konzumacije alkohola koje predstavlja temelje za razvoj brojnih programa za prevenciju, intervenciju i liječenje osoba koje imaju problem s konzumacijom alkohola.

CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE

Cilj

Ispitati odnos religioznosti, impulzivnosti i konzumacije alkohola kod studenata.

Problemi

1. Ispitati postoje li razlike između muškaraca i žena u:
 - a) konzumaciji alkohola
 - b) impulzivnosti (ukupne i pojedinih dimenzija)
 - c) religioznosti (ukupne i pojedinih dimenzija)
2. Ispitati postoji li povezanost između religioznosti i impulzivnosti.
3. Ispitati koliki je doprinos impulzivnosti i religioznosti u objašnjenju konzumacije alkohola.

Hipoteze

1. S obzirom na rezultate prijašnjih istraživanja, pretpostavlja se da će:
 - a) muškarci imati više rezultate na upitniku konzumacije alkohola u odnosu na žene (Capraro, 2000)
 - b) muškarci imati više rezultate na skali impulzivnosti u odnosu na žene (Stoltenberg i sur., 2008)
 - c) žene imati viši stupanj religioznosti u odnosu na muškarce (Miller i Stark, 2002)
2. S obzirom na rezultate prijašnjih istraživanja (Grant i sur., 2023) pretpostavlja se da će više razine impulzivnosti biti povezane s nižim razinama religioznosti.
3. S obzirom na rezultate prijašnjih istraživanja (Curcio i George, 2011; Porche i sur., 2015; Rew i Wong, 2006; Stautz i Cooper, 2013) pretpostavlja se da će religioznost biti

značajan negativan prediktor konzumacije alkohola dok će impulzivnost biti značajan pozitivan prediktor konzumacije alkohola.

METODOLOGIJA

Sudionici

Uzorak ovog istraživanja su činili studenti različitih sveučilišta u Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Istraživanju je pristupilo 947 sudionika, međutim 24 sudionika su isključena iz obrade jer su odgovorili sa „ne“ na pitanje „*Jeste li u prošlom semestru ostvarili najmanje 1 ECTS bod?*“. S obzirom na navedeno, konačni broj sudionika je iznosio 923, od čega 561 sudionik studira u Republici Hrvatskoj (449 studentica i 112 studenata), a 362 sudionika u Bosni i Hercegovini (289 studentica i 73 studenta). Što se tiče grada studiranja 29 % studira u Sarajevu, 10% u Mostaru, 25% u Zadru, 21% u Zagrebu, 9% u Splitu, 4% u Rijeci te 3% u ostalim hrvatskim gradovima. Prosječna dob sudionika iznosi 22 godine ($M=21,69$, $SD=3,11$). Najviše sudionika trenutno se nalazi na preddiplomskoj razini studija ($N=631$), zatim na diplomskoj ($N=191$) a najmanji broj ih pohađa integrirani studij ($N=101$). Najveći broj studenata studira na studiju koji spada u područje društvenih znanosti (55%) (humanističke znanosti 18%, tehničke znanosti 10%, biomedicina i zdravstvo 9%, prirodne znanosti 6%, umjetničko područje 2% te biotehničke znanosti 1%). Na temelju vjerske pripadnosti 56% sudionika se izjasnilo kao katolici, 19% kao muslimani, 11% kao agnostici, 9% kao ateisti, 2% kao pravoslavci (i 3% ostalo). Na pitanje „*Pohađate li/sudjelujete li u ikakvom obliku vjerske službe?*“ 621 sudionik/ca je odgovorio/la sa ne , a 302 sa da. 72% sudionika se izjasnilo (po pitanju nacionalnosti) kao Hrvati, 24% kao Bošnjaci, 2% kao Srbi (2% ostalo). 97% sudionika je prije odlaska na fakultet živjelo s roditeljima, 64% sudionika je prije upisa na studij živjelo izvan mjesta studiranja, dok je 36% živjelo u mjestu studiranja. 38% sudionika trenutno živi u kućanstvu s roditeljem/ima, 35% u stanu s cimerom/icom ili sam/a, 21% u studentskom domu, 5% u kućanstvu s partnerom/partnericom (te 1% ostalo).

Mjerni instrumenti

Sociodemografski upitnik

Sociodemografski upitnik uključivao je pitanja o spolu, dobi, godini, razini i području studiranja, mjestu i državi studiranja, vjerskoj pripadnosti, pohađanju vjerskih službi, mjestu trenutnog življenja, nacionalnosti. Također su bila postavljena i pitanja „*Jeste li prije polaska na fakultet živjeli s roditeljima?*“ te „*Jeste li prije upisa na studiji živjeli: u mjestu stanovanja, izvan mjesta studiranja*“. Ujedno je bilo postavljeno i pitanje o procjeni visine cijene alkohola („*Da li smatrate da je alkohol (u ekonomskom smislu) u državi u kojoj studirate: skup, jeftin, niti skup niti jeftin*“).

Upitnik za identifikaciju poremećaja alkohola (AUDIT)

Za potrebe ovog istraživanja korišten je Upitnik za identifikaciju poremećaja konzumacije alkohola (Alcohol Use Disorders Identification Test, AUDIT) koji je nastao u sklopu projekta Svjetske zdravstvene organizacije te je javno dostupan (Babor i sur., 2001). AUDIT se sastoji od 10 pitanja koja se odnose na frekvenciju i količinu konzumacije alkohola (prve tri čestice), ovisnost i negativne posljedice konzumacije alkohola (ostalih 7 čestica), a sudionici odgovaraju na pitanja birajući jedan od pet ponuđenih odgovora. Odgovori se kodiraju brojevima od 0 do 4, te maksimalni mogući rezultat iznosi 40 bodova. Mogući odgovori se razlikuju ovisno o tipu pitanja, odnosno na pitanje „*Koliko često pijete alkoholna pića*“ ponuđeni odgovori su „*Nikad*“, „*Mjesečno ili manje*“, „*2–4 puta mjesečno*“, „*2–3 puta tjedno*“, „*4 i više puta tjedno*“, dok su na pitanje „*Jeste li vi ili netko drugi ozlijeđeni zbog vašeg opijanja?*“ ponuđeni odgovori „*Ne*“, „*Da, ali ne u zadnjih godinu dana*“ i „*Da, tijekom prošle godine*“. Ukupni rezultat se izračunava kao jednostavna linearna kombinacija rezultata na svim česticama, a također je moguće, na isti način (na česticama pojedinih subskala), izračunati zasebno čestinu konzumacije alkohola ili probleme vezane uz konzumaciju. Viši rezultat na upitniku predstavlja veću konzumaciju alkohola i problema vezanih uz pijenje alkohola. Ukupni rezultat veći od 8 spada u kategoriju opasno/rizično pijenje, a rezultat veći od 20 indicira vjerojatnu ovisnost (Babor i sur., 2001). Reinert i Allen (2007) navode da je AUDIT često primjenjivan test, kako u dijagnostičke

tako i u istraživačke svrhe, te da je kroz 18 različitih istraživanja njegova pouzdanost bila zadovoljavajuća ($\alpha = ,83$). U ovom istraživanju Cronbach alpha za AUDIT iznosi ,83.

Upitnik religioznosti

Za potrebe ovog istraživanja korišten je Upitnik religioznosti koji je konstruirao Damir Ljubotina (Ljubotina, 2004). Upitnik se sastoji od 24 čestice, po osam za svaku od tri subskale : dimenzija duhovnosti, obredna (ritualna) dimenzija i dimenzija utjecaja vjere na ponašanje. Dimenzija duhovnosti odnosi se na religioznosti koja se odražava na duhovnom planu kroz vjerovanja i iskustva pojedinca te se može promatrati kroz Allportovu dihotomiju kao intrinzično motivirani aspekt religioznosti (primjer čestice: „*Ponekad osjećam prisutnost Boga ili nekakvog Božanskog bića*“). Obredna dimenzija religioznosti odnosi se na bihevioralnu izvedbu pojedinca kroz sudjelovanje u ritualima propisanim od strane vjerske zajednice (primjer čestice: „*Dobro poznajem redosljed bogoslužja*“). Dimenzija utjecaja vjere na ponašanje odražava primjenu vjerskih načela u svakodnevnom životu (primjer čestice: „*Protivnik sam vanbračne zajednice*“). Odgovori se daju na skali od četiri stupnja, pri čemu 0 predstavlja „*sasvim netočno*“, a 4 „*sasvim točno*“. Ukupni rezultat se izračunava kao zbroj rezultata tvrdnji unutar tri subskale, a veći rezultat označava veći stupanj religioznosti. 17. i 21. čestica se obrnuto boduju, a bitno je i istaknuti da nema vrijednosti koja bi označavala odgovor „*niti se slažem, niti se ne slažem*“. Teorijski raspon ukupnog rezultata na upitniku je od 0 do 72. Cronbach alpha koeficijent pouzdanosti Upitnika religioznosti je u istraživanju Stiploške (2002) iznosio ,95 (ukupni rezultat na skali), a za subskalu Dimenzije duhovnosti $\alpha=,95$, za subskalu Obredne dimenzije religioznosti $\alpha=,90$ te za subskalu Dimenzije utjecaja vjere na ponašanje $\alpha=,87$. U ovom istraživanju Cronbach alpha za cijelu skalu iznosi ,96, za subskalu Dimenzij duhovnosti ,97 , za subskalu Obredne dimenzije religioznosti ,90, a za subskalu Dimenzije utjecaja vjere na ponašanje ,88.

Barrattova skalu impulzivnosti (BIS-11)

Barrattova skala impulzivnosti (BIS-11) je jedna od najčešće korištenih skala, a razvili su je Patton i suradnici (1995). BIS-11 se sastoji od 30 čestica na koje ispitanici daju

odgovor na Likertovoj skali od 4 stupnja (1- rijetko/nikada, 2-povremeno, 3- često, 4- gotovo uvijek/uvijek), a može se podijeliti na šest subskala: pažnja, kognitivna nestabilnost, motorička impulzivnost, ustrajnost, samokontrola i kognitivna kompleksnost. Međutim ova skala pretpostavlja tri dimenzije impulzivnosti koje su nastale kao kombinacija navedenih faktora prvog reda: nestabilna pažnja (kombinacija faktora pažnja i kognitivna nestabilnost i ustrajnost), motorička impulzivnost (kombinacija faktora motorička impulzivnost i) i neplanirajuća impulzivnost (kombinacija faktora samokontrola i kognitivna kompleksnost). Nestabilna pažnja odnosi se na nemogućnost zadržavanja pažnje prilikom izvođenja zadatka (primjer čestice: „*Lako se koncentriram.*“). Motorička impulzivnost predstavlja nepromišljeno brzo reagiranje („*Radim stvari bez prethodnog razmišljanja*“). Neplanirajuća impulzivnost predstavlja nesposobnost planiranja unaprijed (primjer čestice: „*Pažljivo planiram zadatke*“). Subskala Nestabilna pažnja sadrži 8 čestica, a Motorička impulzivnost i Neplanirajuća impulzivnost po 11 čestica. Ukupan rezultat se formira kao linearna kombinacija zaokruženih vrijednosti na svakoj čestici, a raspon ukupnog rezultata se kreće od 30 do 120. Viši rezultat na upitniku predstavlja višu razinu impulzivnosti. Cronbach Alpha ovog upitnika je pri primjeni na uzorku studenata bila zadovoljavajuća ($\alpha = ,82$) (Patton i sur., 1995). U ovom istraživanju Cronbach Alpha za cijelu skalu iznosi ,81. Cronbach Alpha za subskalu Nestabilna Pažnja iznosi ,69, za subskalu Motorička impulzivnost ,61, a za subskalu Neplanirajuća impulzivnost ,70.

Postupak

U ovom istraživanju korišten je *on-line* način prikupljanja podataka radi jednostavnosti i ekonomičnosti kao i zbog planiranog prigodnog uzorka (studenti Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine). Poveznica (*link*) za pristup i ispunjavanje upitnika podijeljena je na društvenoj medijskoj platformi Facebook te je putem e-maila slana tajništva fakulteta na području Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine (Mostar i Sarajevo), a dio podataka je prikupljen i putem tehnike snježne grude (sudionici su zamoljeni da podijele link za istraživanje svojim prijateljima i poznicima koji studiraju). Također, dio podataka je prikupljen na način da se uživo prezentirao link na upitnik studentima Pomorskog fakulteta Sveučilišta u Zadru s ciljem prikupljanja većeg broja muških sudionika. Istraživanje je provedeno tijekom ožujka, travnja i svibnja 2024.godine, a prije provedbe je odobreno od strane Etičkog povjerenstva Odjela za psihologiju Sveučilišta u Zadru, Etičkog

povjerenstva Sveučilišta u Mostaru te Etičkog odbora Univerziteta u Sarajevu – Filozofskog fakulteta kao i Etičkog savjeta Univerziteta u Sarajevu.

Na samom početku Google forms obrasca naveden je cilj istraživanja, okvirno trajanje upitnika (oko 10 minuta), te je zajamčena i naglašena anonimnost i povjerljivost podataka. Također je od sudionika tražena suglasnost za sudjelovanje u istraživanju i korištenje danih podataka. U slučaju dodatnih pitanja i/ili želje za uvid u rezultate istraživanja sudionicima je ostavljen kontakt (e-mail adresa) na koji se mogu javiti.

REZULTATI

U svrhu odgovora na istraživačke probleme, izračunati su deskriptivni pokazatelji rezultata na *Upitniku za identifikaciju poremećaja alkohola (AUDIT)* te su ujedno izračunati i parametri asimetričnosti i spljoštenosti te je provjerena normalnost distribucije Kolmogorov-Smirnovljevim testom (*Tablica 1*).

Tablica 1 Prikaz deskriptivnih podataka i normalnosti distribucije rezultata na *Upitniku za identifikaciju poremećaja alkohola (N=923)*

Spol	N	M	Minimum	Maksimum	SD	Asimetričnost	Spljoštenost	K-S
Ž	738	5,07	0,00	31,00	4,89	1,58	3,34	0,15**
M	185	6,06	0,00	33,00	5,75	1,39	2,65	0,15**

** $p < ,01$

Nadalje, izračunati su i deskriptivni pokazatelji rezultata na *Upitniku religioznosti (ukupne i pojedinih dimenzija)* te su ujedno izračunati i parametri asimetričnosti i spljoštenosti te je provjerena normalnost distribucije Kolmogorov-Smirnovljevim testom (*Tablica 2*).

Tablica 2 Prikaz deskriptivnih podataka i normalnosti distribucije rezultata na *Upitniku religioznosti (N=923)*

	Spol	N	M	Minimum	Maksimum	SD	Asimetričnost	Spljoštenost	K-S
Duhovna			14,07	0,00	24,00	8,49	-0,47	-1,23	0,14**
Obredna			14,26	0,00	24,00	6,94	-0,39	-0,96	0,11**
Ponašajna	Ž	738	10,12	0,00	24,00	6,80	0,19	-1,17	0,10**
Ukupna religioznost			38,46	0,00	72,00	20,11	-0,26	-1,20	0,09**

Duhovna			13,58	0,00	24,00	8,55	-0,33	-1,33	0,12*
Obredna			13,39	0,00	24,00	7,26	-0,29	-1,05	0,10*
Ponašajna	M	185	10,46	0,00	24,00	6,76	0,04	-1,13	0,10
Ukupna religioznost			37,44	1,00	72,00	20,56	-0,15	-1,27	0,09

* $p < ,05$ ** $p < ,01$

Također su izračunati i deskriptivni pokazatelji rezultata na *Barrattovoj skali impulzivnosti (BIS-11)* (ukupne i pojedinih dimenzija) te su ujedno izračunati i parametri asimetričnosti i spljoštenosti te je provjerena normalnost distribucije Kolmogorov-Smirnovljevim testom (Tablica 3).

Tablica 3 Prikaz deskriptivnih podataka i normalnosti distribucije rezultata na *Barrattovoj skali impulzivnosti* (N=923)

	Spol	N	M	Minimum	Maksimum	SD	Asimetričnost	Spljoštenost	K-S
Pažnja			18,05	8,00	31,00	3,97	0,25	-0,27	0,08**
Motorička			21,20	12,00	38,00	4,28	0,67	0,32	0,11**
Neplanirajuća	Ž	738	24,02	11,00	39,00	4,67	0,13	-0,23	0,06*
Ukupna impulzivnost			63,27	34,00	98,00	10,31	0,31	-0,03	0,06**
Pažnja			18,02	9,00	32,00	4,40	0,34	0,27	0,10*
Motorička			22,16	13,00	44,00	4,53	0,95	2,20	0,10*
Neplanirajuća	M	185	23,56	11,00	37,00	4,72	0,18	-0,21	0,08
Ukupna impulzivnost			63,74	36,00	113,00	10,87	0,57	1,45	0,09

* $p < ,05$ ** $p < ,01$

Kako bi se provjerila opravdanost korištenja parametrijskih postupaka, provedeni su Kolmogorov-Smirnovljevi testovi (K-S) kojima je provjerena normalnost distribucije za rezultate na *Upitniku za identifikaciju poremećaja alkohola (AUDIT)* (K-S=0,15), *Upitniku religioznosti* (K-S=0,09) i *Barrattovoj skali impulzivnosti (BIS-11)* (K-S=0,05). Provedeni testovi za normalnost distribucija su pokazali značajno odstupanje od normalne distribucije za sve upitnike. No korištenje parametrijskih statističkih postupaka za analizu podataka se može opravdati indeksima asimetričnosti koji nisu izvan dopuštenog intervala ± 3 i

indeksima spljoštenosti koji nisu izvan dopuštenog intervala ± 8 (Kline, 2005). Provjereni su i indeksi asimetričnosti i spljoštenosti za rezultate na svim subskalama korištenih instrumenata za studente i studentice zasebno te se oni također nalaze unutar dopuštenih intervala prema Klineu (2005) (*Tablica 1; Tablica 2; Tablica 3*).

S obzirom da se za prvi istraživački problem uspoređuju nezavisne skupine sudionika provjerena je homogenost varijanci korištenjem Levenovog testa, a dobiveni rezultati su prikazani u *Tablici 4*.

Tablica 4 Prikaz rezultata Leveneova testa za provjeru homogenosti varijanci testiranih varijabli s obzirom na spol

	<i>F</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
Konzumacija alkohola	7,73	921	,01**
Pažnja	0,50	921	,48
Motorička	0,35	921	,55
Neplanirajuća	0,65	921	,42
Ukupna impulzivnost	0,02	921	,88
Duhovna	0,04	921	,84
Obredna	0,71	921	,40
Ponašajna	0,10	921	,75
Ukupna religioznost	0,16	921	,69

***p* <,01

U svrhu odgovora na prvi istraživački problem korišteni su t-testovi za nezavisne uzorke kako bi se ispitale razlike između studenata i studentica u impulzivnosti (ukupne i pojedinih dimenzija) i religioznosti (ukupne i pojedinih dimenzija) (*Tablica 5*), dok je ispitivanje razlike između studenata i studentica u konzumaciji alkohola korišten Welchov test (jer je samo za konzumaciju alkohola Levenov test bio značajan, odnosno jedino za navedenu varijablu nije zadovoljen uvjet homogenosti varijance) (*Tablica 6*).

Tablica 5 Prikaz rezultata t-testova za nezavisne uzorke za ispitivanje razlika između studenata i studentica u impulzivnosti (ukupne i pojedinih dimenzija) i religioznosti (ukupne i pojedinih dimenzija) (N=923)

		<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
Impulzivnost	Pažnja	0,09	921	,91
	Motorička	-2,71	921	,01**
	Neplanirajuća	1,21	921	,23
	Ukupna impulzivnost	-0,55	921	,58
Religioznost	Duhovna	0,70	921	,48
	Obredna	1,51	921	,13
	Ponašajna	-0,61	921	,54
	Ukupna religioznost	0,61	921	,53

* $p < .05$ ** $p < .01$

Tablica 6 Prikaz rezultata Welchovog testa za ispitivanje razlika između studenata i studentica u konzumaciji alkohola (N=923)

	<i>F</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
Konzumacija alkohola	4,62	467	,03*

* $p < .05$

Studenti su postigli više rezultate na *AUDIT-u* u odnosu na studentice (Tablica 6).

Nisu utvrđene statistički značajne razlike između studenata i studentica u religioznosti (ukupnoj i pojedinih dimenzija) (Tablica 5).

Studenti su postigli više rezultate na subskali *Motoričke impulzivnosti* u odnosu na studentice (Tablica 5). Međutim, na ostalim subskalama (*Neplanirajuća impulzivnost* i *Nestabilna pažnja*) i ukupnoj impulzivnosti nije utvrđena statistički značajna razlika između studenata i studentica (Tablica 5).

U svrhu odgovora na drugi istraživački problem, odnosno kako bi se ispitalo postoji li povezanost između religioznosti i impulzivnosti izračunat je Pearsonov koeficijent korelacije (Tablica 7) te je utvrđena statistički značajna niska negativna korelacija između

ove dvije varijable. *Tablica 7* ujedno sadrži i Pearsonove koeficijente korelacije između ostalih varijabli korištenih u istraživanju.

Tablica 7 Prikaz Pearsonovih koeficijenata korelacije između konzumacije alkohola, impulzivnosti i religioznosti ($N=923$)

	Konzumacija alkohola	Impulzivnost	Religioznost
Konzumacija alkohola	-	,39*	-,13*
Impulzivnost		-	-,09*
Religioznost			-

* $p < .01$

U svrhu odgovora na treći istraživački problem odnosno kako bi ispitali koliki je doprinos religioznosti i impulzivnosti u objašnjenju konzumacije alkohola izračunata je multipla regresijska analiza (*Tablica 8*).

Tablica 8 Prikaz rezultata multiple regresijske analize impulzivnosti i religioznosti kao prediktora konzumacije alkohola ($N=923$)

Prediktori	β	t	p
Religioznost	-,09	-2,98	,00
Impulzivnost	,38	12,66	,00
R=,40	$R^2=,16$	$F(2,920)=88,75$	$p<.00$

Utvrđeno je da impulzivnost i religioznost zajedno objašnjavaju 16% varijance konzumacije alkohola. Utvrđen je statistički značajan doprinos impulzivnosti u objašnjenju varijance konzumacije alkohola ($\beta=,38$; $p<,01$) te su stoga viši rezultati na skali impulzivnosti povezani s većom konzumacijom alkohola. Nadalje, utvrđen je i statistički značajan doprinos religioznosti u objašnjenju varijance konzumacije alkohola ($\beta=-,09$; $p<,01$) te su stoga viši rezultati na skali religioznosti povezani s manjom konzumacijom alkohola (*Tablica 8*).

RASPRAVA

Konsumacija alkohola postaje sve veći globalni problem, a posebice među studentima kojima predstavlja način zabave i sociološki prihvatljiv obrazac ponašanja (Rkman i sur.,2017). Brojna istraživanja (Capraro, 2000; Curcio i George, 2011; Grant i sur., 2023; Miller i Stark, 2002; Porche i sur., 2015; Rew i Wong, 2006; Stautz i Cooper, 2013; Stoltenberg i sur., 2008) su se posvetila istraživanju navedenog problema fokusirajući pažnju na brojne uzroke konzumacije alkohola, od socioloških do biološki, kao i na brojne faktore koji ili potiču (impulzivnost) ili smanjuju (religioznost) vjerojatnost upuštanja u ponašanja povezana sa konzumacijom alkohola. S obzirom na brojne negativne posljedice koje pretjerana konzumacija alkohola nosi (Rehm, 2011) bitno je da se korpus istraživanja navedene tematike nastavi širiti i rasti. S obzirom na navedeno, cilj ovog istraživanja je bio ispitati odnos religioznosti, impulzivnosti i konzumacije alkohola kod studenata.

S obzirom na postavljeni cilj, prvi istraživački problem bio je ispitati postoje li razlike između studenata i studentica u konzumaciji alkohola, impulzivnosti (ukupne i pojedinih dimenzija) i religioznosti (ukupne i pojedinih dimenzija). S obzirom na rezultate prijašnjih istraživanja pretpostavljeno je da će studenti imati više rezultate na upitniku konzumacije alkohola (Capraro, 2000) i na skali impulzivnosti (Stoltenberg i sur., 2008) u odnosu na studentice te da će studentice imati viši stupanj religioznosti u odnosu na studente (Miller i Stark, 2002). Statističkom obradom podataka, utvrđeno je da su studenti postigli više rezultate na AUDIT-u u odnosu na studentice. Nadalje, studenti i studentice se nisu razlikovali u iskazanoj religioznosti (ni u ukupnoj ni na pojedinim dimenzijama). Kada je riječ o impulzivnosti, razlike između muškaraca i žena utvrđene su samo na subskali Motoričke impulzivnosti na kojoj su studenti postigli više rezultate u odnosu na studentice.

Razlike između muškaraca i žena u konzumaciji alkohola su u brojnim istraživanjima potvrđene pokazujući konzistentan obrazac nalaza da muškarci konzumiraju veće količine alkohola (Wilsnack i sur., 2000), te se stoga mogu čak smatrati jednim od univerzalnih obrazaca razlika između muškaraca i žena u ljudskom ponašanju (Holmila i Raitasalo, 2005). Objašnjenja razlike u konzumaciji alkohola između muškaraca i žena variraju od bioloških preko psiholoških do socijalnih. Iz biološke perspektive, ista količina konzumiranog alkohola tijekom istog vremenskog perioda dovodi do veće razine alkohola u krvi žena u odnosu na muškarce (Graham i sur., 1998) zbog manjeg volumena vode u krvi kod žena što

vodi bržoj distribuciji i metabolizmu alkohola (Ely i sur., 1999). Nadalje, prema socijalnoj perspektivi, muškarci su skloniji manifestaciji rizičnih čimbenika za pijenje alkohola poput smanjene razine percipiranosti društvenih sankcija i očekivanja pozitivnih potkrepljenja (Nolen-Hoeksema i Hilt, 2006). Također, žene percipiraju alkohol kao manje socijalno prihvatljivu aktivnost u odnosu na muškarce, što je moguće pripisati činjenici da je konzumacija alkohola, povijesno-kulturalno gledajući, znak muškosti i maskuliniteta te stoga spada u spektar muške rodne uloge, a ne ženske (Lemle i Mishkind, 1989). U prilog navedenom ide i činjenica da društvo negativnije sankcionira i gleda na konzumaciju alkohola kod žena u odnosu na muškarce (Blume, 1991). I same žene percipiraju navedene društvene sankcije te su ih svjesne. Naime prema istraživanju Wilsnacka 1969 (prema Nolen-Hoeksema, 2006) žene su procijenile da bi 50 % drugih osoba pokazalo neodobravanje prema pijenju žena na zabavi dok bi prema pijenju muškaraca neodobravanje iskazalo 30 % drugih ljudi. Nolen-Hoeksama (2006) navode da i same žene iskazuju veće neodobravanje prema konzumaciji alkohola kod žena. S aspekta osobina ličnosti, istraživanja (Zuckerman i Kuhlman, 2000) pokazuju da muškarci postižu više rezultate na skalama impulzivnosti i traženja uzbuđenja koje su povezane s većom konzumacijom alkohola. Dobivenim rezultatima ide u prilog i nalaz koji iznosi Capraro (2000) prema kojem se muškarci češće upuštaju u razna ponašanja povezana s alkoholom od kategorija prevalencije do ovisnosti.

Razlike između muškaraca i žena u stupnju religioznosti su ispitivane u brojnim istraživanjima i većinom rezultati pokazuju da su žene religioznije, a navedeno se često objašnjava teorijom socijalizacije rodnih uloga koja se temelji na razlikama u društvenim iskustvima muškaraca i žena (Francis, 1997). Prema navedenoj teoriji, rana socijalizacija, prvenstveno interakcija s roditeljima, više je usmjerena ka poticanju religioznosti kod djevojčica što rezultira i većem stupnju iste u odrasloj dobi (Nelsen i Potvin, 1981). Međutim, u ovom istraživanju razlike između muškaraca i žena nisu dobivene, što se može potencijalno pripisati sve većem razvoju ravnopravnog odgoja i izjednačenju rodno-spolnih uloga. Pregledom literature Miller i Stark (2002) ističu da socijalizacijski procesi nisu u osnovi potencijalnih razlika u religioznosti, što opovrgava snagu teorije socijalizacije rodnih uloga. Također, prilikom interpretacije rezultata treba uzeti u obzir da je religioznost usko vezana uz vjersku pripadnost i kulturu, a većina istraživanja je provedena na američkim uzorcima koji su obilježeni većim varijabilitetom u vjeroispovijesti u odnosu na uzorak ovog istraživanja koji su većinski činili katolici, muslimani i agnosticima. Još jedna metodološka

razlika ovog istraživanja i istraživanja čiji su nalazi potvrdili razlike između muškaraca i žena je sami korišteni instrument. Naime operacionalizacija konstrukta religioznosti je varirala kroz povijest istraživanja (Allport i Ross, 1967; Bock i sur., 1987; Clarke i sur., 1990; Francis, 1992; Mullen i sur., 1986), što je ujedno i dovelo do nekonzistentnih rezultata. Ujedno, bitno je naglasiti da Skala religioznosti korištena u ovom istraživanju naginje katoličanstvu odnosno sadrži riječi poput Bog, crkva, svećenik koje nisu terminološki podudarne drugim religijama te je navedeno potencijalno utjecalo na sudionike prilikom ispunjavanja upitnika, odnosno moguće je da religioznost sudionika koji su se izjasnili kao pripadnici drugih vjera nije u potpunosti obuhvaćena korištenim upitnikom.

Razlike između muškaraca i žena u impulzivnosti se u literaturi objašnjavaju teorijom kontrole moći (Hagan i sur., 1987; 1988; prema Chapple i Johnson, 2007) koja se opet temelji na socijalizacijskim procesima. Prema navedenoj teoriji, odgoj dječaka je usmjeren na poticanje na rizik te je ujedno obilježen i manjim nadzorom ponašanja u odnosu na djevojčice. Također, muškarci često promatraju impulzivnost dijelom svog maskulinog identiteta (Chapple i Johnson, 2007). Međutim, kao što je spomenuto ranije, rodno tipizacijski odgoj u modernom svijetu slabi, te se dječaci i djevojčice sve više jednako tretiraju prilikom odrastanja, te se ujedno kod djevojčica sve više potiče dominantnost i maskuline karakteristike. Kao i u istraživanjima religioznosti, problem kod istraživanja impulzivnosti također je bio u različitim operacionalizacijama impulzivnosti kao konstrukta (Coskunpinar i sur., 2013; Smith i sur., 2007), što je doprinijelo nekonzistentnim nalazima. Stoga mnogi ističu kako se razlike između muškaraca i žena u impulzivnosti mogu manifestirati različito ovisno o tome kako se impulzivnost definira i mjeri. Weinstein i Dannon (2015) upozoravaju da razlike između muškaraca i žena u impulzivnosti postoje, ali da su te razlike izraženije u djetinjstvu te da su podložne maturacijskim, neurofarmakološkim i hormonskim promjenama. Moguće je da se razlike između žena i muškaraca u impulzivnosti smanjuju uslijed brojnih navedenih promjena, ali da navedene promjene ipak potenciraju samo motoričku komponentu impulzivnosti kod muškaraca. Međutim, navedeno bi se trebalo istražiti te se stoga preporuča da se pažnja u istraživanjima razlika između muškaraca i žena u impulzivnosti usmjeri upravo na ulogu motoričke impulzivnosti te obrazac njene promjenjivosti kroz odrastanje. Objašnjenje nedobivenih razlika za neplanirajuću impulzivnost i nestabilnu pažnju je moguće potencijalno pripisati maturacijskim promjenama u prefrontalnom korteksu zaduženom za donošenje odluka i kontrolu impulzivnosti (Stevens i sur., 2008). Lage i suradnici (2013) navode da su

bihevioralni testovi impulzivnosti pouzdaniji od skala samoprocjene te su stoga koristili bihevioralnu mjeru impulzivnosti na način da su uključili tri dimenzije koje su obuhvaćene i Barratovom skalom impulzivnosti korištenoj u ovom istraživanju. Rezultati istraživanja Lagea i suradnika (2013) su pokazali da su muškarci postižu više rezultate na motoričkoj impulzivnosti, dok za neplanirajuću impulzivnost i nestabilnu pažnju nisu dobivene statistički značajne razlike između muškaraca i žena što se podudara sa rezultatima dobivenim u ovom istraživanju. Kao objašnjenje navode evolucijsku podlogu potrebe muškaraca da se natječu za pristup ženama što im je omogućilo veće sustave bihevioralnog pristupa i manju sposobnost kontrole odgovora.

Općenito, dobivene rezultate vezane uz razlike između žena i muškaraca treba uzeti u obzir s oprezom jer je u uzorku bio nejednak omjer muškaraca i žena što je moglo utjecati na snagu testova, a ujedno uzorak sačinjavaju pripadnici različitih vjera i vjerovanja koje na drugačiji način utječu na razvoj religioznosti, stavove o konzumaciji alkohola te same socijalizacijske krugove.

Drugi istraživački problem bio je ispitati postoji li povezanost između religioznosti i impulzivnosti. S obzirom na rezultate prijašnjih istraživanja pretpostavljeno je da će više razine impulzivnosti biti povezane s nižim razinama religioznosti (Grant i sur., 2023). Analizom podataka utvrđena je statistički značajna niska negativna korelacija između religioznosti i impulzivnosti kod studenata. Impulzivniji studenti ujedno su bili i manje religiozni. Dobiveni rezultati su u skladu s istraživanjem Granta i suradnika (2023) koji su impulzivnost mjerili Barratovom skalom impulzivnosti a religioznost kroz dva aspekta, organizacijsku i intrinzičnu, a uzorak su činili studenti. Istraživanja (Newberg i sur., 2001; Seybold i sur.,2007) su pokazala da prakticiranje religije potiče metaboličke procese prefrontalnog korteksa što onda posljedično utječe na kontrolu impulsa, donošenje odluka kao i moralne prosudbe. Dakle, moguće je da pozitivni utjecaj religioznosti na mozgovna područja vodi većoj samokontroli i time manjoj impulzivnosti. U prilog navedenom idu rezultati metaanalize McCullougha i Willoughbya (2009) prema kojoj je religioznost praćena većom samokontrolom te je moguće da navedeno posljedično vodi manje impulzivnim tendencijama. Dobivenu povezanost religioznosti i impulzivnosti je moguće promatrati i kroz prizmu socijalnih mehanizama. Naime, religijske zajednice pružaju određene norme i pravila koje pojedinci usvajaju i koje potiču odgovorno i manje impulzivno ponašanje. U obzir treba uzeti i da 302 sudionika u ovom istraživanju sudjeluju u nekakvom

obliku vjerske službe što je potencijalno pridonijelo manjoj impulzivnosti internalizacijom religijskih normi i usvajanjem obrazaca regulacije ponašanja.

Treći istraživački problem bio je ispitati koliki je doprinos impulzivnosti i religioznosti u objašnjenju konzumacije alkohola. S obzirom na rezultate prijašnjih istraživanja (Curcio i George, 2011; Porche i sur., 2015; Rew i Wong, 2006; Stautz i Cooper, 2013) pretpostavljeno je da će religioznost biti značajan negativan prediktor konzumacije alkohola dok će impulzivnost biti značajan pozitivan prediktor konzumacije alkohola. Analizom podataka je utvrđeno da impulzivnost i religioznost zajedno objašnjavaju 16% varijance konzumacije alkohola. Dakle, viši rezultati na skali impulzivnosti povezani su s većom konzumacijom alkohola, a viši rezultati na skali religioznosti povezani su s manjom konzumacijom alkohola. Kad govorimo o religioznosti kao zaštitom faktorom konzumacije alkohola mnoga istraživanja ((Desmond i sur., 2013; DeWalla i sur., 2014) navedeno povezuju sa samokontrolom, odnosno da osobe koje su religioznije imaju veću samokontrolu što posljedično vodi većem suzdržavanju i manjoj konzumaciji alkoholnih pića. Nadalje, istraživanje Galena i Rogersa (2004) na uzorku studenata predlaže da religiozna uvjerenja pojedinaca utječu na pijeње alkoholnih pića, te da je obrnuti odnos religioznosti i konzumacije alkohola mali ali dosljedan. Navedeno autori pripisuju mehanizmima koji uključuju motivaciju za pijeње kao i očekivanja od konzumacije alkohola. Naime, pojedinci koji su bili više intrinzično religiozni su pokazali veće prihvaćanje negativnih i manje prihvaćanje pozitivnih očekivanja od konzumacije alkohola kao i manju motivaciju za pijeње (Galen i Rogers, 2004). Također, Galen i Rogers (2004) navode da religioznost može djelovati na način da dovodi do lošijih očekivanja od učinaka alkohola kao i da reducira konzumaciju alkohola kroz društvene mehanizme poput odabira prijatelja koji se ne kreću u krugovima u kojima je alkohol dostupan. Dakle, vjerojatno se kroz religioznost stječu kognitivni mehanizmi koji sadrže negativna očekivanja od alkohola kao i negativnu samopercepciju u slučaju konzumacije alkohola (Galen i Rogers, 2004). Metaanaliza Russella i suradnika (2020) je pokazala da religioznost ima zaštitni efekt na konzumaciju alkohola kod studenata. Kad govorimo o zaštitnoj ulozi religioznosti u konzumaciji alkohola moguće je da moralne i etičke norme koje su često sastavni dio religioznosti pridonose smanjenom pijeњу alkoholnih pića kao i upuštanju u ponašanja povezana s konzumacijom alkohola (Galen i Rogers, 2004). Nadalje, impulzivnost se u mnogim istraživanjima pokazala kao rizični čimbenik konzumacije alkohola (Carlson i Johnson, 2012; Cyders i Smith, 2007; LaBrie i sur., 2014; Shin i sur., 2012; Stautz i Cooper, 2013) te su stoga nalazi

ovog istraživanja u skladu s prijašnjim. LaBrie i suradnici (2014) su također na uzorku studenata utvrdili da je impulzivnost prediktor konzumacije alkohola. Stamates i Lau-Barraco (2017) su u svom istraživanju testirali prediktivnost impulzivnosti i preuzimanja rizika u ishodima konzumacije alkohola studenata koji piju. Rezultati njihova istraživanja (Stamates i Lau-Barraco, 2017) su pokazali da impulzivnost objašnjava od 6 do 9 % varijance raznih ishoda konzumacije alkohola, s tim da ja najjači prediktor bila motorička impulzivnost što objašnjavaju time da se pojedinci koji imaju više izraženu motoričku impulzivnost mogu uključiti u pretjeranu konzumaciju alkohola prije nego razmisle o negativnih posljedicama koje bi njihovo djelovanje moglo proizvesti (takvi pojedinci djeluju „u trenutku“). Također navode da je moguće da oni pojedinci koji su visoko na skalama Neplanirajuća impulzivnost i Nestabilna pažnja manje koriste, kao i da su manje uključeni, u zaštitne strategije ponašanja tijekom pijenja (Stamates i Lau-Barraco, 2017). Zaključno, bitno je naglasiti da iako je analiza pokazala da i religioznost i impulzivnost imaju statistički značajan doprinos u objašnjenju varijance, preventivski programi bi se potencijalno mogli više usmjeriti na konstrukciju radionica i programa temeljenih na saznanjima o rizičnim efektima impulzivnosti. Navedenom u prilog potencijalno ide i sve veća modernizacija društva kao i gubitak tradicionalnog odgoja koji je više popularizirao razvoj vjerski orijentirane religioznosti.

Neka od ograničenja su već spomenuta u raspravi, poput pristranosti Upitnika religioznosti katoličkoj vjeri. Nadalje, u ovom istraživanju nije zasebno mjerena spiritualnost koja predstavlja širu domenu od religioznosti te se mnogi ljudi mogu izjasniti kao spiritualni ali ne i religiozni. Istraživanja su pokazala da spiritualnost, kao i religioznost može predstavljati zaštitni faktor protiv razvoja ovisnosti (Longshore i sur., 2008). S obzirom na navedeno preporuka za buduća istraživanja je uzeti u obzir i konstrukt spiritualnosti kako bi se što šira domena ljudskih vjerovanja obuhvatila. Također, bitno je istaknuti da provedeno istraživanje korelacijsko što ne omogućuje implikacije o kauzalnom odnosu varijabli (Burić i Slišković, 2021). Ujedno bitno je naglasiti ograničenost generalizacije nalaza s obzirom na kulturalni utjecaj na razvoj i impulzivnosti i religioznosti kao i perspektive konzumacije alkohola stoga se upozorava na promatranje ovih nalaza samo u okviru Republike Hrvatske i dijelova BiH koji se odnose na Mostar i Sarajevo s tim da se uzme u obzir i činjenica da su više od pola uzorka činili sudionici katoličke vjeroispovijesti te da su uzorak činili studenti. Nadalje, bitno je naglasiti da je u ovom istraživanju u obzir uzet samo ukupni rezultat na AUDIT-u, dakle nisu uzete u obzir sve dimenzije konzumacije alkohola, kao ni šira slika pijenja

alkoholnih pića poput motiva za konzumaciju, konteksta konzumacije, očekivanja od konzumacije. Naime, brojna istraživanja (Stamates i Lau-Barraco,2017) naglašavaju važnost gledanja na konzumaciju alkohola kao višedimenzionalni konstrukt, te je stoga preporuka za buduća istraživanja promatrati odnos religioznosti, impulzivnosti i konzumacije alkohola uzimajući u obzir višedimenzionalnost i širinu svih navedenih konstrukata.

Ovo istraživanje je dalo svoj doprinos u razumijevanju odnosa komponenti religioznosti i impulzivnosti i konzumacije alkohola na studentskoj populaciji te je stoga pridonijelo u aspektu davanja implikacija za konstrukciju intervencijskih i prevencijskih programa za studente.

ZAKLJUČCI

1. Kada je riječ o razlikama u ispitivanim varijablama između muškaraca i žena utvrđeno je da su studenti postigli više rezultate na Upitniku za identifikaciju poremećaja konzumacije alkohola (*AUDIT-u*) u odnosu na studentice. Nadalje, studenti i studentice se nisu razlikovali u iskazanoj religioznosti (ni u ukupnoj ni na pojedinim dimenzijama). Kada je riječ o impulzivnosti, razlike između muškaraca i žena utvrđene su samo na subskali Motoričke impulzivnosti na kojoj su studenti postigli više rezultate u odnosu na studentice.
2. Utvrđena je statistički značajna niska negativna korelacija između religioznosti i impulzivnosti kod studenata.
3. I impulzivnost i religioznost značajno doprinose objašnjenju varijance (16%) konzumacije alkohola, na način da je veća konzumacija alkohola povezana s većom impulzivnosti i manjom razinom religioznosti.

LITERATURA

- Abbey, A., Smith, M. J. i Scott, R. O. (1993). The relationship between reasons for drinking alcohol and alcohol consumption: An interactional approach. *Addictive Behaviors*, 18(6), 659-670. [https://doi.org/10.1016/0306-4603\(93\)90019-6](https://doi.org/10.1016/0306-4603(93)90019-6)
- Acton, G. S. (2003). Measurement of impulsivity in a hierarchical model of personality traits: Implications for substance use. *Substance Use & Misuse*, 38(1), 67–83. <https://doi.org/10.1081/ja-120016566>
- Altıntoprak, A. E., Akgür, S. A., Yüncü, Z., Sertöz, Ö. Ö. i Çoşkunol, H. (2008). Alcohol use-related problems in women. *Turkish Journal of Psychiatry*, 19(2).
- Arambašić, V., Miškulin, M. i Matić, M. (2014). Učestalost konzumacije alkohola među studentima Sveučilišta u Osijeku, te njezina moguća povezanost sa stradavanjem studenata u prometnim nesrećama. *Medica Jadertina*, 44(3-4), 131-137. orcid.org/0000-0001-7330-3019
- Babor, T. F., Higgins-Biddle, J. C., Saunders, J. B. i Monteiro, M. G. (2001). *AUDIT: The alcohol use disorders identification test: Guidelines for use in primary health care*. World Health Organization.
- Bock, E. W., Cochran, J. K. i Beeghley, L. (1987). Moral messages: The relative influence of denomination on the religiosity-alcohol relationship. *The Sociological Quarterly*, 28(1), 89–103. <https://doi.org/10.1111/j.1533-8525.1987.tb00284.x>
- Burić, I. i Slišković, A. (2021). Kako obraditi podatke?. U A. Slišković i I. Burić (Ur.) *Znanstveno istraživanje u psihologiji: vodič za početnike* (str. 161-221). Sveučilište u Zadru.
- Capraro, R. L. (2000). Why college men drink: Alcohol, adventure, and the paradox of masculinity. *Journal of American College Health*, 48(6), 307–315. <https://doi.org/10.1080/07448480009596272>
- Carlson, S. R. i Johnson, S. C. (2012). Impulsivity is not always associated with student drinking: A moderation study of impulsivity and drinking by positive alcohol

- expectancies. *Addictive Behaviors*, 37(4), 556–560.
<https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2011.12.007>
- Chapple, C. L. i Johnson, K. A. (2007). Gender Differences in Impulsivity. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 5(3), 221–234. <https://doi.org/10.1177/1541204007301286>
- Coskunpinar, A., Dir, A. L. i Cyders, M. A. (2013). Multidimensionality in Impulsivity and Alcohol Use: A Meta-Analysis Using the UPPS Model of Impulsivity. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 37(9), 1441–1450.
<https://doi.org/10.1111/acer.12131>
- Curcio, A. L. i George, A. M. (2011). Selected impulsivity facets with alcohol use/problems: The mediating role of drinking motives. *Addictive Behaviors*, 36(10), 959–964.
<https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2011.05.007>
- Cyders, M. A. i Smith, G. T. (2007). Mood-based rash action and its components: Positive and negative urgency. *Personality and Individual Differences*, 43(4), 839–850.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.02.008>
- Cyders, M. A., Flory, K., Rainer, S. i Smith, G. T. (2009). The role of personality dispositions to risky behavior in predicting first-year college drinking. *Addiction*, 104(2), 193–202. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2008.02434.x>
- Cyders, M. A., Smith, G. T., Spillane, N. S., Fischer, S., Annus, A. M. i Peterson, C. (2007). Integration of impulsivity and positive mood to predict risky behavior: Development and validation of a measure of positive urgency. *Psychological Assessment*, 19(1), 107–118. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.19.1.107>
- Ćorić, Š. Š. (2003). *Psihologija religioznosti*. Naklada Slap.
- Desmond, S. A., Ulmer, J. T. i Bader, C. D. (2013). Religion, self control, and substance use. *Deviant Behavior*, 34(5), 384–406.
<https://doi.org/10.1080/01639625.2012.726170>
- DeWall, C. N., Pond, R. S., Carter, E. C., McCullough, M. E., Lambert, N. M., Fincham, F. D. i Nezlek, J. B. (2014). Explaining the relationship between religiousness and substance use: self-control matters. *Journal of Personality and Social Psychology*, 107(2), 339–351. <https://doi.org/10.1037/a0036853>
- Dick, D. M., Smith, G., Olausson, P., Mitchell, S. H., Leeman, R. F., O'Malley, S. S. i Sher, K. (2010). Understanding the construct of impulsivity and its relationship to alcohol use disorders. *Addiction Biology*, 15(2), 217–226. <https://doi.org/10.1111/j.1369-1600.2009.00190.x>

- Ely, M., Hardy, R., Longford, N. T. i Wadsworth, M. E. (1999). Gender differences in the relationship between alcohol consumption and drink problems are largely accounted for by body water. *Alcohol and Alcoholism*, 34(6), 894-902. <https://doi.org/10.1093/alcalc/34.6.894>
- Eysenck, S. B. G. i Eysenck, H. J. (1977). The place of impulsiveness in a dimensional system of personality description. *British Journal of Social and Clinical Psychology*, 16(1), 57–68. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8260.1977.tb01003.x>
- Francis, L. J. (1997). The psychology of gender differences in religion: A review of empirical research. *Religion*, 27(1), 81–96. <https://doi.org/10.1006/reli.1996.0066>
- Galen, L. W. i Rogers, W. M. (2004). Religiosity, alcohol expectancies, drinking motives and their interaction in the prediction of drinking among college students. *Journal of Studies on Alcohol*, 65(4), 469–476. <https://doi.org/10.15288/jsa.2004.65.469>
- Glavak Tkalić, R., Miletić, G. M., Maričić, J. i Wertag, A. (2012). *Zlouporaba sredstava ovisnosti u općoj populaciji Republike Hrvatske: istraživačko izvješće*. Institut društvenih znanosti Ivo Pilar i Ured za suzbijanje zlouporabe droga Vlade Republike Hrvatske.
- Gorsuch, R. L. i McPherson, S. E. (1989). Intrinsic/extrinsic measurement: I/E-revised and single-item scales. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 28(3), 348–354. <https://doi.org/10.2307/1386745>
- Graham, K., Wilsnack, R., Dawson, D. i Vogeltanz, N. (1998). Should alcohol consumption measures be adjusted for gender differences? *Addiction*, 93(8), 1137–1147. <https://doi.org/10.1046/j.1360-0443.1998.93811372.x>
- Grant, J. E., Blum, A. W., Chamberlain, S. R. i Lust, K. (2023). Religiosity, impulsivity, and compulsivity in university students. *CNS Spectrums*, 28(3), 367-373. <https://doi.org/10.1017/s1092852922000815>
- Henges, A. L. i Marczynski, C. A. (2012). Impulsivity and alcohol consumption in young social drinkers. *Addictive Behaviors*, 37(2), 217–220. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2011.09.013>
- Herman, A. M. i Duka, T. (2019). Facets of impulsivity and alcohol use: What role do emotions play? *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 106. 202-216. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2018.08.011>

- Hingson, R. W., Heeren, T., Edwards, E. M. i Saitz, R. (2012). Young adults at risk for excess alcohol consumption are often not asked or counseled about drinking alcohol. *Journal of General Internal Medicine*, 27(2), 179-184. <https://doi.org/10.1007/s11606-011-1851-1>
- Holmila, M. i Raitasalo, K. (2005b). Gender differences in drinking: why do they still exist? *Addiction*, 100(12), 1763–1769. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2005.01249.x>
- Ilišin, V., Bouillet, D., Gvozdanović, A. i Potočnik, D. (2013). *Mladi u vremenu krize: prvo istraživanje IDIZ-a i Zaklade Friedrich Ebert o mladima*. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i Zaklada Friedrich Ebert. <http://idiprints.knjiznica.idi.hr/id/eprint/24>
- Jerković, D. (2015). *Samoodređenost studenata u studentskim naseljima i učestalost konzumiranja alkohola i kanabinoida* [Disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet]. Repozitorij Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta u Zagrebu.
- Karam, E., Melhem, Nkaram., Mansour, C., Maalouf, W., Saliba, S. i Chami, A. (2000). Use and abuse of licit and illicit substances: prevalence and risk factors among students in Lebanon. *European Addiction Research*, 6(4), 189–197. <https://doi.org/10.1159/000052045>
- Keys, K. M., Grant, B. F. i Hasin, D. S. (2008). Evidence for a closing gender gap in alcohol use, abuse, and dependence in the United States population. *Drug and Alcohol Dependence*, 93(1-2), 21–29. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2007.08.017>
- Kirkpatrick, L. A. i Hood, R. W. (1990). Intrinsic-extrinsic religious orientation: The boon or bane of contemporary psychology of religion? *Journal for the Scientific Study of Religion*, 29(4), 442. <https://doi.org/10.2307/1387311>
- Koob, G. F. (2013). Theoretical frameworks and mechanistic aspects of alcohol addiction: alcohol addiction as a reward deficit disorder. *Behavioral Neurobiology of Alcohol Addiction*, 3-30. https://doi.org/10.1007/978-3-642-28720-6_129
- LaBrie, J. W., Hummer, J. F. i Pedersen, E. R. (2007). Reasons for drinking in the college student context: the differential role and risk of the social motivator. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 68(3), 393–398. <https://doi.org/10.15288/jsad.2007.68.393>

- LaBrie, J. W., Kenney, S. R., Napper, L. E. i Miller, K. (2014). Impulsivity and alcohol-related risk among college students: Examining urgency, sensation seeking and the moderating influence of beliefs about alcohol's role in the college experience. *Addictive Behaviors*, 39(1), 159–164. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2013.09.018>
- Lage, G. M., Albuquerque, M. R., Fuentes, D., Corrêa, H. i Malloy-Diniz, L. F. (2013). Sex differences in dimensions of impulsivity in a non-clinical sample. *Perceptual and Motor Skills*, 117(2), 601–607. <https://doi.org/10.2466/15.19.pms.117x18z2>
- Lemle, R. i Mishkind, M. E. (1989). Alcohol and masculinity. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 6(4), 213–222. [https://doi.org/10.1016/0740-5472\(89\)90045-7](https://doi.org/10.1016/0740-5472(89)90045-7)
- Lisansky, E. S. (1957). Alcoholism in women: Social and psychological concomitants. I. Social history data. *Quarterly Journal of Studies on Alcohol*, 18(4), 588–623. <https://doi.org/10.15288/qjsa.1957.18.588>
- Longshore, D., Anglin, M. D. i Conner, B. T. (2008). Are religiosity and spirituality useful constructs in drug treatment research? *The Journal of Behavioral Health Services & Research*, 36(2), 177–188. <https://doi.org/10.1007/s11414-008-9152-0>
- Ljubotina, D. (2004). Razvoj novog instrumenta za mjerenje religioznosti. u: Greblo, Z.(2005). Religioznost, obiteljski čimbenici i zloupotreba droga kod adolescenata. *Ljetopis socijalnog rada*, 12(2), 263-279.
- McCullough, M. E. i Willoughby, B. L. B. (2009). Religion, self-regulation, and self-control: Associations, explanations, and implications. *Psychological Bulletin*, 135(1), 69–93. <https://doi.org/10.1037/a0014213>
- Miller, A. S. i Hoffmann, J. P. (1995). Risk and religion: An explanation of gender differences in religiosity. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 34(1), 63. <https://doi.org/10.2307/1386523>
- Miller, Alan S. i Stark, R. (2002). Gender and Religiousness: Can Socialization Explanations Be Saved? *American Journal of Sociology*, 107(6), 1399–1423. <https://doi.org/10.1086/342557>
- Mullen, K., Blaxter, M. i Dyer, S. (1986). Religion and attitudes towards alcohol use in the Western Isles. *Drug and Alcohol Dependence*, 18(1), 51–72. [https://doi.org/10.1016/0376-8716\(86\)90114-6](https://doi.org/10.1016/0376-8716(86)90114-6)

- Nelsen, H. M. i Potvin, R. H. (1981). Gender and regional differences in the religiosity of protestant adolescents. *Review of Religious Research*, 22(3), 268. <https://doi.org/10.2307/3509676>
- Nolen-Hoeksema, S. i Hilt, L. (2006). Possible Contributors to the gender differences in alcohol use and problems. *The Journal of General Psychology*, 133(4), 357–374. <https://doi.org/10.3200/genp.133.4.357-374>
- Osgood, D. W., Foster, E. M. i Courtney, M. E. (2010). Vulnerable populations and the transition to adulthood. *The Future of Children*, 20(1), 209–229. <https://www.jstor.org/stable/27795066>
- Patock-Peckham, J. A., Hutchinson, G. T., Cheong, J. i Nagoshi, C. T. (1998). Effect of religion and religiosity on alcohol use in a college student sample. *Drug and Alcohol Dependence*, 49(2), 81-88. [https://doi.org/10.1016/S0376-8716\(97\)00142-7](https://doi.org/10.1016/S0376-8716(97)00142-7)
- Patton, J. H., Stanford, M. S. i Barratt, E. S. (1995). Factor structure of the Barratt impulsiveness scale. *Journal of Clinical Psychology*, 51(6), 768-774. [https://doi.org/10.1002/1097-4679\(199511\)51:6<768::AID-JCLP2270510607>3.0.CO;2-1](https://doi.org/10.1002/1097-4679(199511)51:6<768::AID-JCLP2270510607>3.0.CO;2-1)
- Petz, B. (2005). *Psihologijski rječnik*. Naklada Slap.
- Porche, M. V., Fortuna, L. R., Wachholtz, A. i Torres Stone, R. (2015). Distal and proximal religiosity as protective factors for adolescent and emerging adult alcohol use. *Religions*, 6(2), 365-384. <https://doi.org/10.3390/rel6020365>
- Poulson, R. L., Eppler, M. A., Satterwhite, T. N., Wuensch, K. L. i Bass, L. A. (1998). Alcohol consumption, strength of religious beliefs, and risky sexual behavior in college students. *Journal of American College Health*, 46(5), 227-232. <https://doi.org/10.1080/07448489809600227>
- Rehm, J. (2011). The risks associated with alcohol use and alcoholism. *Alcohol Research & Health*, 34(2), 135. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3307043/>
- Reinert, D. F. i Allen, J. P. (2007). The alcohol use disorders identification test: An update of research findings. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 31(2), 185–199. <https://doi.org/10.1111/j.1530-0277.2006.00295.x>
- Rew, L. i Wong, Y. J. (2006). A systematic review of associations among religiosity/spirituality and adolescent health attitudes and behaviors. *Journal of*

<https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2005.02.004>

- Rkman, D., Gašpar, S., Kujnudžić-Tiljak, M. i Majer, M. (2017). Konzumacija alkohola među mladima u Republici Hrvatskoj. *Hrana u zdravlju i bolesti: znanstveno-stručni časopis za nutricionizam i dijetetiku*, 3(9), 17-17.
- Russell, A. M., Yu, B., Thompson, C. G., Sussman, S. Y. i Barry, A. E. (2020). Assessing the relationship between youth religiosity and their alcohol use: A meta-analysis from 2008 to 2018. *Addictive Behaviors*, 106, 106361. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2020.106361>
- Schneider, D. i Morris, J. (1991). Risk-taking behaviors of college students. *Environment and Behavior*, 23(5), 575–591. <https://doi.org/10.1177/0013916591235003>
- Shin, S. H., Hong, H. G. i Jeon, S.-M. (2012). Personality and alcohol use: The role of impulsivity. *Addictive Behaviors*, 37(1), 102–107. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2011.09.006>
- Slutske, W. S., Hunt-Carter, E. E., Nabors-Oberg, R. E., Sher, K. J., Bucholz, K. K., Madden, P. A. F., Anokhin, A. i Heath, A. C. (2004). Do college students drink more than their non-college-attending peers? Evidence From a population-based longitudinal female twin study. *Journal of Abnormal Psychology*, 113(4), 530–540. <https://doi.org/10.1037/0021-843x.113.4.530>
- Smith, G. T., Fischer, S., Cyders, M. A., Annus, A. M., Spillane, N. S. i McCarthy, D. M. (2007). On the validity and utility of discriminating among impulsivity-like traits. *Assessment*, 14(2), 155-170. <https://doi.org/10.1177/10731911062955>
- Stamates, A. L. i Lau-Barraco, C. (2017). Impulsivity and risk-taking as predictors of alcohol use patterns and alcohol related-problems. *Addiction Research & Theory*, 25(5), 390–396. <https://doi.org/10.1080/16066359.2017.1296953>
- Standardizirano europsko istraživanje o alkoholu - RARHA SEAS. (2015). <https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2017/06/Standardizirano-europskoistra%C5%BEivanje-o-alkoholu-RARHA-SEAS-20-06.pdf>
- Stautz, K. i Cooper, A. (2013). Impulsivity-related personality traits and adolescent alcohol use: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 33(4), 574–592. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2013.03.003>

- Stiplošek, D. (2002). Povezanost religioznosti, samopoštovanja i lokusa kontrola [Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet]. Repozitorij Sveučilišta u Zagrebu. <https://darhiv.ffzg.unizg.hr/view/creators/Stiplosek=0161ek=3ADanijela=3A=3A.html>
- Stoltenberg, S. F., Batiem, B. D. i Birgenheir, D. G. (2008). Does gender moderate associations among impulsivity and health-risk behaviors? *Addictive Behaviors*, 33(2), 252–265. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2007.09.004>
- Sullins, D. Paul. (2006). Gender and religion: Deconstructing universality, constructing complexity. *American Journal of Sociology*, 112(3), 838–880. <https://doi.org/10.1086/507852>
- Tiliopoulos, N., Bikker, A. P., Coxon, A. P. M. i Hawkin, P. K. (2007). The means and ends of religiosity: A fresh look at Gordon Allport's religious orientation dimensions. *Personality and Individual Differences*, 42(8), 1609–1620. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2006.10.034>
- Veevers, J. E. i Gee, E. M. (1986). Playing it safe: Accident mortality and gender roles. *Sociological Focus*, 19(4), 349–360. <https://www.jstor.org/stable/20831413>
- Weinstein, A. i Dannon, P. (2015). Is impulsivity a male trait rather than female trait? Exploring the sex difference in impulsivity. *Current Behavioral Neuroscience Reports*, 2(1), 9–14. <https://doi.org/10.1007/s40473-015-0031-8>
- Whiteside, S. P. i Lynam, D. R. (2001). The Five Factor Model and impulsivity: using a structural model of personality to understand impulsivity. *Personality and Individual Differences*, 30(4), 669–689. [https://doi.org/10.1016/s0191-8869\(00\)00064-7](https://doi.org/10.1016/s0191-8869(00)00064-7)
- Wilsnack, R. W., Vogeltanz, N. D., Wilsnack, S. C. i Harris, T. R. (2000). Gender differences in alcohol consumption and adverse drinking consequences: cross-cultural patterns. *Addiction*, 95(2), 251–265. <https://doi.org/10.1093/alcalc/34.6.894>
- Wilsnack, W., Wilsnack, S. i Obot, I. (2005). *Alcohol, gender and drinking problems: Perspectives from low and middle income countries*. World Health Organization.
- World Health Organization, (2022). Alcohol. <https://www.who.int/news-room/factsheets/detail/alcohol>

- Abbey, A., Smith, M. J. i Scott, R. O. (1993). The relationship between reasons for drinking alcohol and alcohol consumption: An interactional approach. *Addictive Behaviors*, 18(6), 659-670. [https://doi.org/10.1016/0306-4603\(93\)90019-6](https://doi.org/10.1016/0306-4603(93)90019-6)
- Acton, G. S. (2003). Measurement of impulsivity in a hierarchical model of personality traits: Implications for substance use. *Substance Use & Misuse*, 38(1), 67–83. <https://doi.org/10.1081/ja-120016566>
- Altıntoprak, A. E., Akgür, S. A., Yüncü, Z., Sertöz, Ö. Ö. i Çoşkunol, H. (2008). Alcohol use-related problems in women. *Turkish Journal of Psychiatry*, 19(2).
- Arambašić, V., Miškulin, M. i Matić, M. (2014). Učestalost konzumacije alkohola među studentima Sveučilišta u Osijeku, te njezina moguća povezanost sa stradavanjem studenata u prometnim nesrećama. *Medica Jadertina*, 44(3-4), 131-137. orcid.org/0000-0001-7330-3019
- Babor, T. F., Higgins-Biddle, J. C., Saunders, J. B. i Monteiro, M. G. (2001). *AUDIT: The alcohol use disorders identification test: Guidelines for use in primary health care*. World Health Organization.
- Barratt, E. (1985). Impulsiveness subtraits: Arousal and information processing. U J. T. Spence i C. E. Izard (Ur.), *Motivation, emotion and personality* (str. 137-146). Elsevier Science Publishers.
- Bock, E. W., Cochran, J. K. i Beeghley, L. (1987). Moral messages: The relative influence of denomination on the religiosity-alcohol relationship. *The Sociological Quarterly*, 28(1), 89–103. <https://doi.org/10.1111/j.1533-8525.1987.tb00284.x>
- Burić, I. i Slišković, A. (2021). Kako obraditi podatke?. U A. Slišković i I. Burić (Ur.) *Znanstveno istraživanje u psihologiji: vodič za početnike* (str. 161-221). Sveučilište u Zadru.
- Capraro, R. L. (2000). Why college men drink: Alcohol, adventure, and the paradox of masculinity. *Journal of American College Health*, 48(6), 307–315. <https://doi.org/10.1080/07448480009596272>
- Carlson, S. R. i Johnson, S. C. (2012). Impulsivity is not always associated with student drinking: A moderation study of impulsivity and drinking by positive alcohol

- expectancies. *Addictive Behaviors*, 37(4), 556–560.
<https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2011.12.007>
- Casswell, S. i Thamarangsi, T. (2009). Reducing harm from alcohol: call to action. *The Lancet*, 373(9682), 2247–2257. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(09\)60745-5](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(09)60745-5)
- Chapple, C. L. i Johnson, K. A. (2007). Gender Differences in Impulsivity. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 5(3), 221–234. <https://doi.org/10.1177/1541204007301286>
- Coskunpinar, A., Dir, A. L. i Cyders, M. A. (2013). Multidimensionality in Impulsivity and Alcohol Use: A Meta-Analysis Using the UPPS Model of Impulsivity. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 37(9), 1441–1450.
<https://doi.org/10.1111/acer.12131>
- Curcio, A. L. i George, A. M. (2011). Selected impulsivity facets with alcohol use/problems: The mediating role of drinking motives. *Addictive Behaviors*, 36(10), 959–964.
<https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2011.05.007>
- Cyders, M. A. i Smith, G. T. (2007). Mood-based rash action and its components: Positive and negative urgency. *Personality and Individual Differences*, 43(4), 839–850.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.02.008>
- Cyders, M. A., Flory, K., Rainer, S. i Smith, G. T. (2009). The role of personality dispositions to risky behavior in predicting first-year college drinking. *Addiction*, 104(2), 193–202. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2008.02434.x>
- Cyders, M. A., Smith, G. T., Spillane, N. S., Fischer, S., Annus, A. M. i Peterson, C. (2007). Integration of impulsivity and positive mood to predict risky behavior: Development and validation of a measure of positive urgency. *Psychological Assessment*, 19(1), 107–118. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.19.1.107>
- Ćorić, Š. Š. (2003). *Psihologija religioznosti*. Naklada Slap.
- Desmond, S. A., Ulmer, J. T. i Bader, C. D. (2013). Religion, self control, and substance use. *Deviant Behavior*, 34(5), 384–406.
<https://doi.org/10.1080/01639625.2012.726170>
- DeWall, C. N., Pond, R. S., Carter, E. C., McCullough, M. E., Lambert, N. M., Fincham, F. D. i Nezlek, J. B. (2014). Explaining the relationship between religiousness and substance use: self-control matters. *Journal of Personality and Social Psychology*, 107(2), 339–351. <https://doi.org/10.1037/a0036853>
- Dick, D. M., Smith, G., Olausson, P., Mitchell, S. H., Leeman, R. F., O'Malley, S. S. i Sher, K. (2010). Understanding the construct of impulsivity and its relationship to alcohol

- use disorders. *Addiction Biology*, 15(2), 217–226. <https://doi.org/10.1111/j.1369-1600.2009.00190.x>
- Ely, M., Hardy, R., Longford, N. T. i Wadsworth, M. E. (1999). Gender differences in the relationship between alcohol consumption and drink problems are largely accounted for by body water. *Alcohol and Alcoholism*, 34(6), 894-902. <https://doi.org/10.1093/alcalc/34.6.894>
- Eysenck, S. B. G. i Eysenck, H. J. (1977). The place of impulsiveness in a dimensional system of personality description. *British Journal of Social and Clinical Psychology*, 16(1), 57–68. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8260.1977.tb01003.x>
- Francis, L. J. (1997). The psychology of gender differences in religion: A review of empirical research. *Religion*, 27(1), 81–96. <https://doi.org/10.1006/reli.1996.0066>
- Galen, L. W. i Rogers, W. M. (2004). Religiosity, alcohol expectancies, drinking motives and their interaction in the prediction of drinking among college students. *Journal of Studies on Alcohol*, 65(4), 469–476. <https://doi.org/10.15288/jsa.2004.65.469>
- Glavak Tkalić, R., Miletić, G. M., Maričić, J. i Wertag, A. (2012). *Zlouporaba sredstava ovisnosti u općoj populaciji Republike Hrvatske: istraživačko izvješće*. Institut društvenih znanosti Ivo Pilar i Ured za suzbijanje zlouporabe droga Vlade Republike Hrvatske.
- Gorsuch, R. L. i McPherson, S. E. (1989). Intrinsic/extrinsic measurement: I/E-revised and single-item scales. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 28(3), 348–354. <https://doi.org/10.2307/1386745>
- Graham, K., Wilsnack, R., Dawson, D. i Vogeltanz, N. (1998). Should alcohol consumption measures be adjusted for gender differences? *Addiction*, 93(8), 1137–1147. <https://doi.org/10.1046/j.1360-0443.1998.93811372.x>
- Grant, J. E., Blum, A. W., Chamberlain, S. R. i Lust, K. (2023). Religiosity, impulsivity, and compulsivity in university students. *CNS Spectrums*, 28(3), 367-373. <https://doi.org/10.1017/s1092852922000815>
- Henges, A. L. i Marczinski, C. A. (2012). Impulsivity and alcohol consumption in young social drinkers. *Addictive Behaviors*, 37(2), 217–220. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2011.09.013>

- Herman, A. M. i Duka, T. (2019). Facets of impulsivity and alcohol use: What role do emotions play? *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 106. 202-216. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2018.08.011>
- Hingson, R. W., Heeren, T., Edwards, E. M. i Saitz, R. (2012). Young adults at risk for excess alcohol consumption are often not asked or counseled about drinking alcohol. *Journal of General Internal Medicine*, 27(2), 179-184. <https://doi.org/10.1007/s11606-011-1851-1>
- Holmila, M. i Raitasalo, K. (2005b). Gender differences in drinking: why do they still exist? *Addiction*, 100(12), 1763–1769. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2005.01249.x>
- Ilišin, V., Bouillet, D., Gvozdanović, A. i Potočnik, D. (2013). *Mladi u vremenu krize: prvo istraživanje IDIZ-a i Zaklade Friedrich Ebert o mladima*. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i Zaklada Friedrich Ebert. <http://idiprints.knjiznica.idi.hr/id/eprint/24>
- Jerković, D. (2015). *Samoodređenost studenata u studentskim naseljima i učestalost konzumiranja alkohola i kanabinoida* [Disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet]. Repozitorij Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta u Zagrebu.
- Karam, E., Melhem, Nkaram., Mansour, C., Maalouf, W., Saliba, S. i Chami, A. (2000). Use and abuse of licit and illicit substances: prevalence and risk factors among students in Lebanon. *European Addiction Research*, 6(4), 189–197. <https://doi.org/10.1159/000052045>
- Keyes, K. M., Grant, B. F. i Hasin, D. S. (2008). Evidence for a closing gender gap in alcohol use, abuse, and dependence in the United States population. *Drug and Alcohol Dependence*, 93(1-2), 21–29. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2007.08.017>
- Kirkpatrick, L. A. i Hood, R. W. (1990). Intrinsic-extrinsic religious orientation: The boon or bane of contemporary psychology of religion? *Journal for the Scientific Study of Religion*, 29(4), 442. <https://doi.org/10.2307/1387311>
- Koob, G. F. (2013). Theoretical frameworks and mechanistic aspects of alcohol addiction: alcohol addiction as a reward deficit disorder. *Behavioral Neurobiology of Alcohol Addiction*, 3-30. https://doi.org/10.1007/978-3-642-28720-6_129
- LaBrie, J. W., Hummer, J. F. i Pedersen, E. R. (2007). Reasons for drinking in the college student context: the differential role and risk of the social motivator. *Journal of*

Studies on Alcohol and Drugs, 68(3), 393–398.
<https://doi.org/10.15288/jsad.2007.68.393>

- LaBrie, J. W., Kenney, S. R., Napper, L. E. i Miller, K. (2014). Impulsivity and alcohol-related risk among college students: Examining urgency, sensation seeking and the moderating influence of beliefs about alcohol's role in the college experience. *Addictive Behaviors*, 39(1), 159–164. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2013.09.018>
- Lage, G. M., Albuquerque, M. R., Fuentes, D., Corrêa, H. i Malloy-Diniz, L. F. (2013). Sex differences in dimensions of impulsivity in a non-clinical sample. *Perceptual and Motor Skills*, 117(2), 601–607. <https://doi.org/10.2466/15.19.pms.117x18z2>
- Lemle, R. i Mishkind, M. E. (1989). Alcohol and masculinity. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 6(4), 213–222. [https://doi.org/10.1016/0740-5472\(89\)90045-7](https://doi.org/10.1016/0740-5472(89)90045-7)
- Lisansky, E. S. (1957). Alcoholism in women: Social and psychological concomitants. I. Social history data. *Quarterly Journal of Studies on Alcohol*, 18(4), 588–623. <https://doi.org/10.15288/qjsa.1957.18.588>
- Longshore, D., Anglin, M. D. i Conner, B. T. (2008). Are religiosity and spirituality useful constructs in drug treatment research? *The Journal of Behavioral Health Services & Research*, 36(2), 177–188. <https://doi.org/10.1007/s11414-008-9152-0>
- Ljubotina, D. (2004). Razvoj novog instrumenta za mjerenje religioznosti. u: Greblo, Z.(2005). Religioznost, obiteljski čimbenici i zloupotreba droga kod adolescenata. *Ljetopis socijalnog rada*, 12(2), 263-279.
- McCullough, M. E. i Willoughby, B. L. B. (2009). Religion, self-regulation, and self-control: Associations, explanations, and implications. *Psychological Bulletin*, 135(1), 69–93. <https://doi.org/10.1037/a0014213>
- Miller, A. S. i Hoffmann, J. P. (1995). Risk and religion: An explanation of gender differences in religiosity. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 34(1), 63. <https://doi.org/10.2307/1386523>
- Miller, Alan S. i Stark, R. (2002). Gender and Religiousness: Can Socialization Explanations Be Saved? *American Journal of Sociology*, 107(6), 1399–1423. <https://doi.org/10.1086/342557>
- Mullen, K., Blaxter, M. i Dyer, S. (1986). Religion and attitudes towards alcohol use in the Western Isles. *Drug and Alcohol Dependence*, 18(1), 51–72. [https://doi.org/10.1016/0376-8716\(86\)90114-6](https://doi.org/10.1016/0376-8716(86)90114-6)

- Nelsen, H. M. i Potvin, R. H. (1981). Gender and regional differences in the religiosity of protestant adolescents. *Review of Religious Research*, 22(3), 268. <https://doi.org/10.2307/3509676>
- Nolen-Hoeksema, S. i Hilt, L. (2006). Possible Contributors to the gender differences in alcohol use and problems. *The Journal of General Psychology*, 133(4), 357–374. <https://doi.org/10.3200/genp.133.4.357-374>
- Osgood, D. W., Foster, E. M. i Courtney, M. E. (2010). Vulnerable populations and the transition to adulthood. *The Future of Children*, 20(1), 209–229. <https://www.jstor.org/stable/27795066>
- Patock-Peckham, J. A., Hutchinson, G. T., Cheong, J. i Nagoshi, C. T. (1998). Effect of religion and religiosity on alcohol use in a college student sample. *Drug and Alcohol Dependence*, 49(2), 81-88. [https://doi.org/10.1016/S0376-8716\(97\)00142-7](https://doi.org/10.1016/S0376-8716(97)00142-7)
- Patton, J. H., Stanford, M. S. i Barratt, E. S. (1995). Factor structure of the Barratt impulsiveness scale. *Journal of Clinical Psychology*, 51(6), 768-774. [https://doi.org/10.1002/1097-4679\(199511\)51:6<768::AID-JCLP2270510607>3.0.CO;2-1](https://doi.org/10.1002/1097-4679(199511)51:6<768::AID-JCLP2270510607>3.0.CO;2-1)
- Petz, B. (2005). *Psihologijski rječnik*. Naklada Slap.
- Porche, M. V., Fortuna, L. R., Wachholtz, A. i Torres Stone, R. (2015). Distal and proximal religiosity as protective factors for adolescent and emerging adult alcohol use. *Religions*, 6(2), 365-384. <https://doi.org/10.3390/rel6020365>
- Poulson, R. L., Eppler, M. A., Satterwhite, T. N., Wuensch, K. L. i Bass, L. A. (1998). Alcohol consumption, strength of religious beliefs, and risky sexual behavior in college students. *Journal of American College Health*, 46(5), 227-232. <https://doi.org/10.1080/07448489809600227>
- Rehm, J. (2011). The risks associated with alcohol use and alcoholism. *Alcohol Research & Health*, 34(2), 135. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3307043/>
- Reinert, D. F. i Allen, J. P. (2007). The alcohol use disorders identification test: An update of research findings. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 31(2), 185–199. <https://doi.org/10.1111/j.1530-0277.2006.00295.x>
- Rew, L. i Wong, Y. J. (2006). A systematic review of associations among religiosity/spirituality and adolescent health attitudes and behaviors. *Journal of*

<https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2005.02.004>

Rkman, D., Gašpar, S., Kujnudžić-Tiljak, M. i Majer, M. (2017). Konzumacija alkohola među mladima u Republici Hrvatskoj. *Hrana u zdravlju i bolesti: znanstveno-stručni časopis za nutricionizam i dijetetiku*, 3(9), 17-17.

Russell, A. M., Yu, B., Thompson, C. G., Sussman, S. Y. i Barry, A. E. (2020). Assessing the relationship between youth religiosity and their alcohol use: A meta-analysis from 2008 to 2018. *Addictive Behaviors*, 106, 106361.

<https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2020.106361>

Schneider, D. i Morris, J. (1991). Risk-taking behaviors of college students. *Environment and Behavior*, 23(5), 575–591. <https://doi.org/10.1177/0013916591235003>

Shin, S. H., Hong, H. G. i Jeon, S.-M. (2012). Personality and alcohol use: The role of impulsivity. *Addictive Behaviors*, 37(1), 102–107.

<https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2011.09.006>

Slutske, W. S., Hunt-Carter, E. E., Nabors-Oberg, R. E., Sher, K. J., Bucholz, K. K., Madden, P. A. F., Anokhin, A. i Heath, A. C. (2004). Do college students drink more than their non-college-attending peers? Evidence From a population-based longitudinal female twin study. *Journal of Abnormal Psychology*, 113(4), 530–540.

<https://doi.org/10.1037/0021-843x.113.4.530>

Smith, G. T., Fischer, S., Cyders, M. A., Annus, A. M., Spillane, N. S. i McCarthy, D. M. (2007). On the validity and utility of discriminating among impulsivity-like traits. *Assessment*, 14(2), 155-170. <https://doi.org/10.1177/10731911062955>

Stamates, A. L. i Lau-Barraco, C. (2017). Impulsivity and risk-taking as predictors of alcohol use patterns and alcohol related-problems. *Addiction Research & Theory*, 25(5), 390–396. <https://doi.org/10.1080/16066359.2017.1296953>

Standardizirano europsko istraživanje o alkoholu - RARHA SEAS. (2015).

<https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2017/06/Standardizirano-europskoistra%C5%BEivanje-o-alkoholu-RARHA-SEAS-20-06.pdf>

Stautz, K. i Cooper, A. (2013). Impulsivity-related personality traits and adolescent alcohol use: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 33(4), 574–592.

<https://doi.org/10.1016/j.cpr.2013.03.003>

- Stiplošek, D. (2002). Povezanost religioznosti, samopoštovanja i lokusa kontrola [Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet]. Repozitorij Sveučilišta u Zagrebu. <https://darhiv.ffzg.unizg.hr/view/creators/Stiplosek=0161ek=3ADanijela=3A=3A.html>
- Stoltenberg, S. F., Batién, B. D. i Birgenheir, D. G. (2008). Does gender moderate associations among impulsivity and health-risk behaviors? *Addictive Behaviors*, 33(2), 252–265. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2007.09.004>
- Sullins, D. Paul. (2006). Gender and religion: Deconstructing universality, constructing complexity. *American Journal of Sociology*, 112(3), 838–880. <https://doi.org/10.1086/507852>
- Tiliopoulos, N., Bikker, A. P., Coxon, A. P. M. i Hawkin, P. K. (2007). The means and ends of religiosity: A fresh look at Gordon Allport's religious orientation dimensions. *Personality and Individual Differences*, 42(8), 1609–1620. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2006.10.034>
- Veevers, J. E. i Gee, E. M. (1986). Playing it safe: Accident mortality and gender roles. *Sociological Focus*, 19(4), 349–360. <https://www.jstor.org/stable/20831413>
- Weinstein, A. i Dannon, P. (2015). Is impulsivity a male trait rather than female trait? Exploring the sex difference in impulsivity. *Current Behavioral Neuroscience Reports*, 2(1), 9–14. <https://doi.org/10.1007/s40473-015-0031-8>
- Whiteside, S. P. i Lynam, D. R. (2001). The Five Factor Model and impulsivity: using a structural model of personality to understand impulsivity. *Personality and Individual Differences*, 30(4), 669–689. [https://doi.org/10.1016/s0191-8869\(00\)00064-7](https://doi.org/10.1016/s0191-8869(00)00064-7)
- Wilsnack, R. W., Vogeltanz, N. D., Wilsnack, S. C. i Harris, T. R. (2000). Gender differences in alcohol consumption and adverse drinking consequences: cross-cultural patterns. *Addiction*, 95(2), 251–265. <https://doi.org/10.1093/alcalc/34.6.894>
- Wilsnack, W., Wilsnack, S. i Obot, I. (2005). *Alcohol, gender and drinking problems: Perspectives from low and middle income countries*. World Health Organization.
- World Health Organization, (2022). Alcohol. <https://www.who.int/news-room/factsheets/detail/alcohol>